

др Олга Д. Тешовић

ПРИРУЧНИК
ЗА ПРИМЕНУ
АЛТЕРНАТИВНИХ САНКЦИЈА

Београд, 2020.

Приручник за примену алтернативних санкција

Аутор:

др Олга Д. Тешовић

Издавач:

Форум судија Србије

За издавача: Небојша Ђуричић

Техничка припрема:

Центар Fabula Nostra, Београд

Штампа: Скрипта, Београд

Тираж:

500

ISBN 978-86-900091-2-1

Пројекат је подржала Амбасада САД. Ставови, мишљења и закључци изнесени у пројекту нужно не изражавају ставове Владе САД већ искључиво аутора.

САДРЖАЈ

УВОД.....	1
-----------	---

ПРВИ ДЕО

1. Шта је то алтернативна санкција?.....	3
2. Врсте алтернативних санкција у нашем праву	6
А) Казна затвора у просторијама у којима осуђени станује – „кућни затвор“	7
Б) Казна рада у јавном интересу	20
В) Казна одузимање возачке дозволе	30
Г) Поравнање учиниоца и оштећеног	41
Д) Условна осуда са заштитним надзором.....	47

ДРУГИ ДЕО

1. Анализа судске праксе	69
2. Смернице за ширу примену алтернативних санкција у пракси.....	82

ТРЕЋИ ДЕО

ПРИЛОЗИ	88
Обрасци судских одлука – осуђујућих пресуда са алтернативним санкцијама.....	88
А) Казна затвора у просторијама у којима осуђени станује – „кућни затвор“	88

Б) Казна рада у јавном интересу	89
В) Казна одузимање возачке дозволе	91
Г) Поравнање учиниоца и оштећеног	92
Д) Условна осуда са заштитним надзором.....	92
ЛИТЕРАТУРА.....	95
О АУТОРУ	101

УВОД

Доношењем Кривичног законика 2006. године¹ алтернативне санкције су тек тада ушле у наш кривичноправни систем у већем обиму, те је на тај начин прихваћен, са извесним закашњењем, тренд који је у европским законодавствима већ деценијама пре постојао да се за извршење тзв. багателних, лакших кривичних дела, као и кривичних дела средње тежине, решење настоји тражити у ванзаводским санкцијама. Тада су први пут регулисане казна рада у јавном интересу и казна одузимања возачке дозволе, као и институт поравнање учиниоца и оштећеног, док је условна осуда са заштитним надзором у извесном смислу детаљније прописана од ранијих законских одредби из члана 3.-5. Кривичног закона Републике Србије² и члана 58. Основног кривичног закона Савезне Републике Југославије³, које су се у пракси иначе ретко примењивале. Кућни затвор је у Кривични законик унет изменама и допунама од 3.9.2009. године⁴ на тај начин што је предвиђен као начин извршења изречене казне затвора до једне године, а не као самостална санкција.

Међутим, оно што је несумњиво у нашој правосудној реалности јесте чињеница да се наведене алтернативне санкције примењују у заиста занемарљиво малом броју случајева. Упркос чињеници да су и Токијским

---

1 Кривични законик Републике Србије – КЗ („Службени гласник РС“, бр. 85/2005, 88/2005 – испр., 107/2005 – испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014 и 94/2016), ступио на снагу 1. јануара 2006. године.

2 Кривични закон Републике Србије – КЗ РС („Службени гласник РС“, бр. 26/77, 28/77, 43/77, 20/79, 24/84, 39/86, 51/87, 6/89, 42/89 и 21/90, „Службени гласник РС“ 16/90, 49/92, 23/93, 67/93, 47/94, 17/95, 44/98, 11/2002, 39/2003 и 67/2003).

3 Основни кривични закон – ОКЗ („Службени гласник СФРЈ“ бр. 44/76, 46/76, 34/84, 37/84, 74/87, 57/89, 3/90, 45/90 и 54/90, „Службени лист СРЈ“ бр. 35/92, 16/93, 31/93, 37/93, 24/94 и 61/01, „Службени гласник РС“ бр. 39/03)

4 Закон о изменама и допунама Кривичног законика („Службени гласник РС“ бр. 72/2009)

правилима Уједињених нација⁵, и Европским правилима Савета Европе⁶ дате препоруке и смернице државама чланицама за развијање делотворних система ванзаводских санкција и мера, у нашој земљи је њихова примена ретка и недовољна. Осим казне затвора у просторијама у којима осуђени станује која једина од ванзаводских санкција последњих година бележи пораст, остале алтернативне кривичне санкције се примењују у заиста ретким ситуацијама или је чак у питању њихово потпуно непримењивање у пракси (казна одузимање возачке дозволе и институт поравнање учиниоца и оштећеног су евидентан пример последњег).

Поставља се питање зашто је то тако? Заправо постоји више узрока таквог стања – од широко и недовољно јасно одређених законских одредби и правних празнина у овој области, преко неадекватне организације Повереничке службе и уопште начина извршења ових санкција, до недовољне едукације јавних тужилаца и судија у области ванзаводског санкционисања, па, на крају, избегавања примене ових санкција од стране судија због пунитивне реторике која влада у јавности и опште непопуларности ових мера.

Имајући у виду наведено, намера је аутора да овим приручником укаже на предности и могућности примене ванзаводских санкција и мера код нас и да отклони заблуде и дилеме које се јављају у пракси током (не)примене алтернативних санкција. Идеја је да се овим приручником, прво, презентује сам појам алтернативне кривичне санкције и постојећа законска решења у овој области, те да се потом кроз један практичан приступ, анализу судске праксе и смернице укаже судијама, јавним тужиоцима и повереницима (пробационим службеницима) на предности њихове веће сарадње што би за последицу свакако имало стварање делотворног правосудног ланца, усмереног ка већој примени алтернативних санкција у пракси.

---

5 Минимална стандардна правила Уједињених нација о алтернативним мерама из 1990. године

6 Препорука Савета Европе број Р(92)16 о европским правилима о санкцијама и мерама које се спроводе у заједници из 1992. године

ПРВИ ДЕО

1. Шта је то алтернативна санкција?

У погледу појма алтернативне кривичне санкције постоје велика лутања како у теорији, тако и од стране самих законодаваца у упоредном праву. Често се под овим појмом подразумевају како упрошћене алтернативне форме поступања у фази пре суђења, затим различити видови ванзаводског санкционисања, као и широк дијапазон модалитета извршења саме казне затвора, кроз бројне форме пуштања на условни отпуст и боравка осуђеног на слободи у периоду изречене казне. Заправо врло често се мешају термини алтернативе казни затвора и алтернативне кривичне санкције, иако је први појам знатно шири и у себи, поред алтернативних кривичних санкција, обухвата и друге мере и поступке који на крају доводе до непримењивања казне лишења слободе.

Дакле, сам појам алтернативне кривичне санкције је ужи и требало би да се односи искључиво на оне супституте казни затвора које су у облику кривичних санкција предвиђене кривичним законодавством, те би њихова дефиниција која обухвата све припадајуће елементе гласила:

Алтернативна кривична санкција је законом предвиђена репресивна мера која се примењује као замена казни затвора, с циљем сузбијања криминалиитета, према учиниоцу противправног дела које је у закону предвиђено као кривично дело, на основу одлуке суда донете након сprovedеног кривичног поступка, а приликом чије извршења је неопходно вршење надзора од стране за то надлежне органа.

Према томе, посматрајући дату дефиницију, основна обележја алтернативних кривичних санкција су следећа:

1. оне су по својој природи репресивне мере,
2. морају бити предвиђене законом,
3. примењују се као замена казни затвора,
4. циљ им је сузбијање криминалитета,
5. примењују се према учиниоцу противправног дела у закону предвиђеног као кривичног дела,
6. изриче их суд,
7. изричу се у кривичном поступку и
8. њихово спровођење мора бити надзирано од стране надлежног органа.

Иако алтернативне кривичне санкције суштински теже остварењу ресоцијализације учиниоца кривичног дела, те код њих није примарно истакнут елеменат репресивности, оне такође у себи носе црту репресије, јер не теже само превенцији, већ представљају и *ретрибутивни одговор груштва на извршење кривичног дела*. Дакле, и оне нужно у себи носе црту одмазде, јер доводе до одузимања или ограничавања права и добара учиниоца кривичног дела, или, пак, у себи садрже претњу да ће се то догодити, мада је то ретрибутивно обележје знатно мање изражено него код осталих санкција, посебно у поређењу са казном затвора, па и новчаном казном.

Други постављени услов јесте да алтернативна кривична санкција као таква мора бити предвиђена у закону, остварујући тиме једно од основних начела у кривичном праву – *начело законитости (nullum crimen, nulla poena sine lege)*. Наведено значи да суд није овлашћен да изрекне неку санкцију као замену за казну затвора, а која није као таква изричито одређена у закону.

Оно што је кључно код алтернативне кривичне санкције јесте да она представља *сујстишцију, замену казни затвора* у ситуацијама када суд оцени да се сврха изрицања кривичних санкција и сврха кажњавања може остварити и неком од предвиђених ванзаводских санкција. Дакле, да би нека санкција била алтернатива казни затвора битно је да је законом предвиђено да може заменити основну кривичну санкцију и да се она сама не састоји у лишењу слободе учиниоца кривичног дела која се реализује у заводским условима, већ представља неки од ванзаводских начина ограничавања или одузимања одређених права осуђеног лица.

Четврти постављени услов јесте да је циљ алтернативних санкција, као и свих кривичних санкција, *сузбијање криминалитета* кроз остварење како специјалне, тако и генералне превенције, као и изражавањем друштвене и моралне осуде за извршено кривично дело.

Као и све остале санкције, алтернативне кривичне санкције се примењују према *учиниоцу противправног дела у закону предвиђеног као кривичног дела*, што значи да је потребно испуњење свих објективних елемената неког кривичног дела на начин описан у закону, односно није потребно да постоји кривица учиниоца. Стога алтернативне кривичне санкције су подобне да се изричу и према лицима која су у стању неурачунљивости извршила инкриминисане радње које су као кривично дело у закону изричито предвиђене.

Шести и седми услов који је неопходан јесте да ове санкције изриче *суд након окончаној кривичној поступци*. То значи да у појам алтернативних кривичних санкција не спадају мере које служе са „скретање“ кривичног поступка, диверзионе мере које се примењују пре самог отпочињања кривичног поступка, као ни мере којима се током издржавања казне затвора модификују начини њеног извршења, те примењују одређени ванинституционални третмани и програми.

На крају, оно што одваја алтернативне кривичне санкције од осталих предвиђених санкција јесте *браћење њиховог извршења од стране надлежних*

шела и усџанова, које зависно од земље до земље могу бити у оквиру државног апарата и мање или више самосталне од извршне власти, а могу бити поверене и невладином сектору и непрофитним организацијама. Оно што опредељује санкцију као алтернативну у односу на класичне кривичне санкције које већ дуго времена постоје у скоро сваком правном систему јесте управо могућност њеног надзирања и праћења степенa реинтеграције учиниоца у друштво и његовог напретка, те то обележје даје предметној санкцији један нови квалитет који са развојем модерних технологија и комуникација добија своје различите напредне облике и форме. Стога је овај елемент један од кључних који раздваја класичне мере упозорења (условна осуда и судска опомена) од заштитног надзора који се одвија на слободи и који представља алтернативну кривичну санкцију у поменутом смислу речи, будући да је кроз надзор и помоћ, те комбинацију различитих обавеза које се намећу учиниоцу, могуће постићи жељени рехабилитацијски и превентивни ефекат.

2. Врсте алтернативних санкција у нашем праву

Посматрајући систем кривичних санкција према пунолетним лицима у нашем праву и полазећи од претходно наведених обавезних елемената, у алтернативне кривичне санкције код нас несумњиво спадају: казна затвора у просторијама у којима осуђени станује (тзв. кућни затвор), казна рада у јавном интересу и казна одузимање возачке дозволе. Поред наведених казни, једна мера упозорења припада овом типу санкција – условна осуда са заштитним надзором, као и једна хибридна мера, квазисанкција – поравнање учиниоца и оштећеног која испуњава све напред поменуте услове да би се сматрала алтернативном кривичном санкцијом у поменутом смислу. Остале санкције, укључујући и предвиђене мере безбедности, не испуњавају у потпуности све наведене постављене критеријуме да би се сматрале алтернативним санкцијама у ужем смислу речи.

А) Казна затвора у просторијама у којима осуђени станује – „кућни затвор“

Одредбом чл. 45. ст. 3. КЗ⁷ прописано је да ако суд учиниоцу кривичног дела изрекне казну затвора до једне године, може истовремено одредити да ће се она извршити на тај начин што ће је осуђени издржавати у просторијама у којима станује, уколико се с обзиром на личност учиниоца, његов ранији живот, његово држање после учињеног дела, степен кривице и друге околности под којима је дело учинио може очекивати да ће се и на тај начин остварити сврха кажњавања. У ст. 4. наведеног члана је прописано да осуђени којем је одређено извршење казне затвора на начин предвиђен у ст. 3. овог члана не сме напуштати просторије у којима станује, осим у случајевима прописаним законом који уређује извршење кривичних санкција. Уколико осуђени једном у трајању преко шест часова или два пута у трајању до шест часова самовољно напусти просторије у којима станује, суд ће одредити да остатак казне затвора издржи у заводу за извршење казне затвора. На крају је, у ст.5., наведено да се осуђеном за кривично дело против брака и породице који живи са оштећеним у истом породичном домаћинству не може одредити извршење казне затвора на начин који је прописан у ставу 3. овог члана, односно у просторијама у којима осуђени станује.⁸

На претходно описани начин у наше кривично законодавство је од 2009.године уведена казна затвора у кућним условима, односно казна затвора у просторијама у којима осуђени станује, строго гледајући према

7 Закон о изменама и допунама Кривичног законика („Службени гласник РС”, бр. 72/2009 од 3.9.2009. године), Закон о изменама и допунама Кривичног законика („Службени гласник РС”, бр. 121/2012 од 24.12.2012. године) и Закон о изменама и допунама Кривичног законика („Службени гласник РС”, бр. 35/2019 од 21.5.2019. године)

8 Дакле, једини случај где се кућни затвор не може применити јесте ситуација када је учинилац осуђен због кривичног дела против брака и породице, а живи у истом породичном домаћинству са оштећеним. Међутим, у домаћој литератури се истиче да је претпоставка да се ова забрана не односи на сва кривична дела из наведене групе, већ преваходно на кривично дело насиље у породици. Вид. Ђорђевић Ђ. /2015/: Казна кућног затвора као алтернативна кривична санкција у: *Суйројшсјављање савременим облицима криминалијетета – анализа сјања, евројски сјаандарди и мере за унајређење*, Том 1, зборник радова, Криминалистичко полицијска академија, Београд, стр. 103

цитираним законским одредбама. Из њих одмах на први поглед произлази закључак да предметна казна кућног затвора код нас није регулисана као самостална казна лишења слободе, већ представља модалитет извршења казне затвора, односно алтернативни начин извршења казне лишења слободе.

Поред разлога који су определили нашег законодавца за увођење алтернативних санкција уопште, додатни разлог за регулисање кућног затвора јесте ограниченост капацитета наших установа за извршавање кривичних санкција, те пренасељеност затвора, а што ствара проблеме око самог смештаја осуђених лица и око њиховог третмана.

Када се посматрају услови који су потребни да би уопште дошло до примене ове алтернативне кривичне санкције, први услов који Кривични законик захтева јесте да *суд учиниоцу кривичној дела изрекне казну затвора до једне године*. Ту спада велики број лакших кривичних дела, али је могуће да се кућни затвор примени и код тежих кривичних дела где је као посебан минимум прописана казна затвора од три године, па уколико су испуњени услови за ублажавање казне предвиђени чл. 56. КЗ, могуће је применом одредбе чл. 57. ст. 1. тач. 3) КЗ учиниоца осудити на казну затвора у трајању од једне године. Стога, намеће се закључак, практично код велике већине кривичних дела предвиђених Кривичним закоником постоји могућност осуде на казну затвора у кућним условима, уколико суд процени да су испуњени и други законски услови. Тако и код веома тешких кривичних дела, попут кривичног дела силовања под околностима прописаним одредбама чл. 182. ст. 2. КЗ или, рецимо, код најтежег облика кривичног дела пореска утаја предвиђеног одредбама чл. 225. ст. 3. Кривичног законика, где износ пореске обавезе чије се плаћање избегава прелази седам милиона и петсто хиљада динара, постоји могућност осуде на ову алтернативну санкцију.

Имајући у виду претходно наведено, поставља се питање да ли је добро такво законско решење које ограничава примену казне затвора у просторијама у којима осуђени станује само у погледу висине изречене

казне затвора, посебно имајући у виду потенцијалну опасност да се чак и код веома озбиљних кривичних дела суду оставља могућност примене санкције која је, по самој својој природи, алтернативна реакција на лакше облике криминалитета.⁹ Решење би требало наћи у ограничавању примене ове алтернативне кривичне санкције не само у погледу висине изречене казне затвора, већ и у погледу висине запрећене казне затвора, а што је иначе и била солуција у чл. 7. Нацрта Закона о изменама и допунама Кривичног законика где је било прописано да се казна кућног затвора може изрећи за кривична дела за која је прописан затвор до осам година. Међутим, како су у Законима о изменама и допунама Кривичног законика („Службени гласник РС”, бр. 94/2016 од 24.11.2016. године и 35/2019 од 21.5.2019. године) изостављене те одредбе, остаје да се чека нека друга законодавна интервенција у том погледу.¹⁰

Што се тиче поменутих других законских услова за одабир ове алтернативне кривичне санкције, у законским одредбама нису прописане неке посебне околности или критеријуми који би били нека ближа смерница суду за избор ове казне.¹¹ Уместо тога, закон као критеријум за избор ове казне наводи околности које се односе на личност учиниоца, његов ранији живот, његово држање после учињеног дела, степен кривице

---

9 У домаћој теорији се наводи да овако широко и неодређено постављена могућност изрицања кућног затвора оставља превише простора суду и може довести до веома неуједначене политике изрицања ове санкције. Вид. Ђорђевић Ђ. /2015/, *op.cit.*, стр. 104

10 У домаћој литератури се такође истиче да законодавац није казну кућног затвора регулисао као посебну врсту казне и из разлога што би то захтевало бројне измене и интервенције и у другим одредбама Кривичног законика (нпр. код застарелости извршења казне и низа других питања), па се за сада одустало од те опције. Вид. Стојановић З. /2017/: *Коментар Кривичног законика*, шесто измењено и допуњено издање, Београд, стр. 226-227

11 Овакво законско решење није препоручљиво такође из разлога што се у теорији у вези казне кућног затвора често поставља питање њене праведности, те се истиче да ова алтернативна санкција неупоредиво лакше погађа богатије, оне које живе у бољим стамбеним и другим условима, него сиромашне, оне које живе у јако лошим животним условима, као и оне који живе сами и сл. Вид. Ђорђевић Ђ. /2012/: *Кућно затварање – нов модалитет извршења казне затвора, Казнена реакција у Србији*, II део, тематска монографија, Београд, стр. 126- 127. Дакле, уколико нису предвиђене посебне околности које се тичу управо специфичности ове врсте санкције, врло лако би се она могла претворити у привилегију за имућне.

и друге околности под којима је дело учинио, па да се, с обзиром на постојање ових околности, може очекивати да ће се и осудом на казну затвора у просторијама у којима осуђени станује остварити сврха кажњавања (чл. 45. ст. 3. КЗ). Суштински ова законска одредба само упућује суд на општа правила о одмеравању казне предвиђена одредбом чл. 54. ст. 1. КЗ, која је иначе суд у обавези да примени, а где је на сличан начин прописано да ће суд учиниоцу кривичног дела одмерити казну у границама које су законом прописане за то дело, имајући у виду сврху кажњавања и узимајући у обзир све околности које утичу да казна буде мања или већа (олакшавајуће и отежавајуће околности), а нарочито: степен кривице, побуде из којих је дело учињено, јачину угрожавања или повреде заштићеног добра, околности под којима је дело учињено, ранији живот учиниоца, његове личне прилике, његово држање после учињеног кривичног дела, а нарочито његов однос према жртви кривичног дела, као и друге околности које се односе на личност учиниоца.

Претходно наведено упућује на закључак да заправо никакве посебне околности нису наведене које би суд ценио приликом одлучивања да ли да се определи у конкретном случају за казну затвора у кућним условима, већ се овде ради о свим оним околностима о којима суд иначе треба да води рачуна приликом одмеравања казне. Једино је као посебно правило уведено да се код кривичних дела против брака и породице, у ситуацији када учинилац живи са оштећеним у истом породичном домаћинству, не може одредити извршење казне затвора у кућним условима, а што је и логично, имајући у виду врсту кривичног дела и начин извршења предметне казне. Поставља се питање да ли је било потребно да се у посебном ставу наглашава наведено, имајући у виду да се кућним затвором у описаним условима евидентно не би остварила сврха кажњавања.¹²

---

12 Насупрот наведеној нашој законској солуцији да нису ни приближно наведене неке специјалне околности које би требало да постоје, па да се одреди казна затвора у кућним условима, у упоредном праву бројни су примери таквог законског прецизирања. У англосаксонским правима, а нарочито у праву Сједињених Америчких Држава где је ова врста казне и настала, околности под којима се одређује кућни затвор су редовно везане за лична својства учиниоца кривичног дела, па се сматра нарочито погодном

У теорији се у погледу алтернативних санкција, а посебно казне кућног затвора, поставило питање да ли је потребан пристанак осуђеног да му се изрекне ова казна. Поједини аутори сматрају да је тај пристанак потребан и да се он у пракси подразумева, јер би осуђени који не пристаје на казну затвора у кућним условима, својим самовољним напуштањем просторија врло лако исходовао одлазак у затвор.¹³ Док је у погледу казне рада у јавном интересу неспорно да је потребан пристанак учиниоца због забране принудног рада проглашене универзалним и регионалним међународноправним документима, у погледу казне кућног затвора, као и код осталих алтернативних кривичних санкција, у теорији постоје извесне дилеме.

Наиме, поставља се питање зашто би се осуђени уопште питао да ли пристаје на изрицање одређене кривичне санкције, па и казне кућног затвора, с обзиром да се то противи самој сврси кривичног поступка и правној природи кривичних санкција које изриче суд, по окончању поступка, учиниоцу кривичног дела.¹⁴ Међутим, с друге стране, извршење казне затвора у кућним условима је практично немогуће без одређене сарадње осуђеног, те у том виду његовог пристанка на ту алтернативну санкцију. Чини се да би, ипак, ретки били случајеви када осуђени не би дао пристанак на ову санкцију, с обзиром да је она евидентно лакша од класичне казне затвора, али то није немогућа ситуација у кривичном поступку. Стога би евентуално противљење окривљеног свакако суд треба да узме у обзир као једну од околности приликом одлучивања да ли ће изрећи ову алтернативну санкцију или не.

Садржина казне кућног затвора јесте да осуђени не сме напуштати просторије у којима станује, осим у случајевима прописаним законом који

према учиниоцима који први пут врше кривична дела, затим према старима, хронично болесним, инвалидима, трудницама, као и мајкама са малом децом

13 Вид. Шкулић М. /2009/: Алтернативне кривичне санкције – појам, могућности и перспективе, у: *Поједностављене форме постојања у кривичним стварима и алтернативне кривичне санкције*, Златибор-Београд, стр. 48-49

14 Вид. Стојановић З. /2009/: Поједностављене форме поступања у кривичним стварима и алтернативне кривичне санкције, *op.cit.*, стр. 25-26

уређује извршење кривичних санкција (чл. 45. ст. 4. КЗ). Из ове одредбе произлази закључак да је сам начин извршења кућног затвора предмет регулисања посебног закона, а то је Закон о извршењу ванзаводских санкција и мера („Службени гласник РС”, бр. 55/2014 и 87/2018), који од чл. 20. до 33. регулише извршење казне кућног затвора.¹⁵ Поред наведеног закона донет је и посебан Правилник о начину извршења ванзаводских санкција и мера и организацији и раду Повереника („Службени гласник РС”, бр. 30/2015 од 27.3.2015. године, ступио на снагу 4.4.2015. године), а који од чл. 7. до 11. регулише начин извршења казне затвора у просторијама у којима осуђени станује.

Из одредби Закона о извршењу ванзаводских санкција и мера произлази да постоје два начина како може бити изречена казна кућног затвора: са применом електронског надзора или без. У самом Кривичном законнику не постоји такво неко одређење, али с обзиром на императивне одредбе Закона о извршењу ванзаводских санкција и мера, судови су у обавези да у својим одлукама, уколико се одлуче за ову алтернативну кривичну санкцију, прецизно одреде да ли је у питању кућни затвор са или без примене електронског надзора (чл. 20. ст. 4. Закона о извршењу ванзаводских санкција и мера).

Наиме, пре доношења одлуке о извршењу казне кућног затвора са применом електронског надзора, суд је у обавези да утврди да ли постоје техничке и друге могућности за извршење ове казне, а ако то није у могућности сам да утврди, суд ће од Повереничке службе Управе за извршење кривичних санкција затражити извештај о постојању тих могућности од значаја за извршење предметне казне (чл. 20. ст. 2. Закона о извршењу ванзаводских санкција и мера).¹⁶ После добијања извештаја суд

---

15 Иначе, у Кривичном законнику се нигде не помиње термин кућни затвор, већ *казна зајвор* у *просторијама у којима осуђени станује*, док у Закону о извршењу ванзаводских санкција и мера искључиво је у употреби термин *кућни зајвор* што указује на терминолошке неусклађености између ових закона у погледу истог појма.

16 У питању је заправо постојање елементарних техничких услова који се тичу чињенице у којим просторијама осуђени станује, да ли у кући или у стану, затим да ли је власник куће или стана у којима станује, а уколико није, потребно је да се прибави сагласност

ће у својој одлуци назначити да ли ће се казна кућног затвора извршавати са или без примене електронског надзора. Ако суд то није назначио у пресуди, дужан је да се без одлагања изјасни о начину извршења казне.

Предметну правноснажну и извршну одлуку о кућном затвору суд доставља Повереничкој служби Управе за извршење кривичних санкција, те повереник¹⁷ утврђује програм поступања и прати извршење казне, у сарадњи са полицијом (чл. 21. и 22. Закона о извршењу ванзаводских санкција и мера). Уређај за лоцирање окривљеног (одашиљач са пратећом опремом), који је нешкодљив по здравље, поставља стручно лице које при томе даје потребно упутство окривљеном о начину рада уређаја, а Повереничка служба управља и уређајем којим се даљински прати кретање окривљеног и његов положај у простору. Одашиљач и пријемник иначе и уклања стручно лице даном истека казне кућног затвора, а ако истек казне пада у суботу, недељу или у дане државних празника, одашиљач и пријемник уклањају се последњег радног дана који претходи тим данима (чл. 7. ст. 5. и 6. Правилника о начину извршења ванзаводских санкција и мера и организацији и раду Повереника).

Основна обавеза осуђеног јесте да не сме напуштати просторије у којима станује, осим у случајевима предвиђеним посебним законом. У том погледу постоји предвиђен један општи разлог, као и посебни разлози за напуштање просторије. Општи разлог јесте његово право на боравак ван просторија у којима станује у трајању од највише два часа дневно, у периоду од 7 до 17 часова, а директор Управе за извршење кривичних санкција, на образложени предлог повереника, може да донесе одлуку о одузимању тог општег права ако се утврди да је дошло

власника куће или стана за извршење казне. Такође мора се испитати да ли има струја или телефон у стану, да ли је двојник и да ли се редовно плаћа телефонски рачун.

17 Заправо ради се о пробационом службенику и пробационој служби формираној у оквиру Управе за извршење кривичних санкција Министарства правде Републике Србије, само што је необјашњиво за такав већ одомаћен израз у целом свету употребљен, у најмању руку, неадекватан термин „повереник“. Вид. Игњатовић Ђ. /2014/: Извршно кривично законодавство и казнена политика, у: *Опшужење и други кривичноправни инструменти државне реакције на криминалиште*, Српско удружење за кривичноправну теорију и праксу, стр. 56

до његове злоупотребе.¹⁸Против ове одлуке директора Управе осуђени може изјавити жалбу у року од три дана од дана достављања судији за извршење, с тим што жалба не задржава извршење одлуке (чл. 23. ст. 4. и 5. Закона о извршењу ванзаводских санкција и мера).

Прописано је у последњем ставу члана 23. да осуђени може напустити просторије у којима станује на позив суда или другог државног органа. У тој ситуацији повереник позив доставља Повереничкој служби, а време које је осуђени провео ван просторија у којима станује евидентира се у листи праћења и у досијеу који се води у Повереничкој служби у електронској форми.

Као посебни разлози за напуштање просторије у којима осуђени станује су у члану 24. Закона о извршењу ванзаводских санкција и мера наведени следећи разлози¹⁹:

1. пружање нужне медицинске помоћи осуђеном или члану његовог породичног домаћинства, ако је за пружање медицинске помоћи неопходно напуштање просторија;
2. одлазак на посао, ако кривично дело за које је осуђен није у вези са радом;
3. похађање наставе током редовног школовања;
4. одлазак на полагање испита;
5. тешка, акутна или хронична болест, ради одласка на редовне здравствене прегледе или стационарно лечење;
6. своје венчање или венчање крвног сродника до другог степена сродства;
7. смрт блиског сродника;
8. обавеза старања према члановима уже породице предвиђене законом, у случају да ту обавезу не може да обавља друго лице;

---

18 Ђорђевић Ђ. /2015/, *op.cit.*, стр. 105

19 *Ibid.*

9. сезонски пољопривредни радови, ако се осуђени бави пољопривредом као сталном делатношћу;
10. други нарочито оправдани разлози за које осуђени може поднети образложену молбу.

Одлуку о дозволи напуштања просторија у којима осуђени станује, у претходно наведеним случајевима, доноси директор Управе за извршење кривичних санкција, на молбу осуђеног коју он подноси преко повереника и који износи мишљење о основаности молбе.²⁰Са одлуком о дозволи напуштања просторија у којима осуђени станује упознаје се суд и месно надлежна полицијска управа. Такође је прописано да ако је осуђеном дозвољен боравак ван просторија у којима станује из разлога тешке, акутне или хроничне болести, ради одласка на редовне здравствене прегледе или стационарно лечење, а на стационарном или бањском лечењу се налази дуже од петнаест дана, прекида му се извршење казне док траје лечење и ту одлуку доноси директор Управе (чл. 25. ст. 1. и 2. Закона о извршењу ванзаводских санкција и мера). Директор Управе опозива одлуку о прекиду извршења казне ако накнадно утврди да нису постојали или су престали разлози због којих је прекид одобрио или осуђени прекид користи противно одобреној сврси, а осуђени може изјавити жалбу против такве одлуке судији за извршење, у року од три дана од дана пријема одлуке, с тим да жалба не одлаже извршење одлуке (чл. 25. ст. 3., 4. и 5. Закона о извршењу ванзаводских санкција и мера).

Такође је у чл. 26. Закона о извршењу ванзаводских санкција и мера предвиђен поступак у случају хитне медицинске интервенције, када осуђени није у могућности да унапред поднесе молбу, због потребе пружања хитне медицинске помоћи њему или члану његовог породичног домаћинства. Тада осуђени може напустити просторије у којима станује и о напуштању просторија је осуђени или члан његовог породичног домаћинства у најкраћем могућем року, телефоном или на други начин,

---

²⁰ Петровић В. /2011/: Извршење казне затвора без напуштања просторија у којима осуђени станује („кућни затвор“), *Билтен Врховној касационој суда*, бр. 2/2011, стр.122

дужан да обавести повереника и доставља му извештај здравствене установе о здравственом стању осуђеног, односно члана његовог породичног домаћинства. Повереник о наведеном одмах обавештава Повереничку службу и по прибављеном извештају здравствене установе, ако је осуђени задржан на даљем лечењу, а на предлог руководиоца Повереничке службе, директор Управе у најкраћем року доноси одлуку о дозволи напуштања просторија у којима осуђени станује.²¹

У извршним кривичноправним одредбама регулисан је и поступак опозива одлуке о дозволи напуштања просторије у којој осуђени станује. Њу доноси директор Управе ако више не постоје околности због којих је дозвољено напуштање из чл. 24. ст. 1. наведеног закона, затим ако се накнадно утврди да су подаци наведени у молби осуђеног, на основу којих је донета одлука о дозволи напуштања просторија у којима осуђени станује, неистинити, као и уколико осуђени злоупотребљава дозволу напуштања просторије. Против ове одлуке осуђени може изјавити жалбу судији за извршење, у року од три дана од дана пријема одлуке, с тим да жалба не одлаже извршење одлуке.

Иначе, наведеним законом је предвиђено и да повереник преко Повереничке службе обавештава суд о кршењу обавеза осуђеног, односно о околностима које онемогућавају извршење казне (чл.28. Закона о извршењу ванзаводских санкција и мера). Тако у случају да осуђени самовољно напусти просторије у којима станује (чл.29. Закона о извршењу ванзаводских санкција и мера) једном у трајању преко шест часова или два пута у трајању до шест часова, Повереничка служба о томе, без одлагања, обавештава суд који је донео првостепену пресуду. По пријему тог обавештења, судија појединац суда који је донео првостепену

---

21 Ово је заправо једини законом предвиђени случај где осуђени може да напусти просторије и без подношења молбе, уз обавезу да обавести повереника о томе у најкраћем могућем року. Међутим, поставило се питање зашто нису законом предвиђене и неке друге хитне ситуације у којима осуђени може да се нађе, осим хитне медицинске помоћи њему и члану његовог породичног домаћинства, попут пружања те исте помоћи неком другом лицу или, на пример, у ситуацији наступања ванредних околности (земљотрес, поплава, пожар). Борђевић Ђ. /2015/, *op.cit.*, стр. 106

пресуду, без одлагања, а најкасније у року од 24 часа, донеће решење да осуђени остатак казне затвора издржи у заводу за извршење казне затвора и наређује издавање потернице, а та наредба се доставља органима полиције ради извршења. Посебно је наглашено у закону да се време проведено у бекству не урачунава у време извршења казне.

У поступку извршења казне кућног затвора повереник може, без претходне најаве, да проверава да ли се осуђени налази у просторијама у којима станује или другом месту које је предвиђено програмом поступања, а ове провере се обављају посетом осуђеног у просторијама у којима станује, односно месту где ради и разговорима са члановима његовог породичног домаћинства и послодавцем (чл. 30. Закона о извршењу ванзаводских санкција и мера). Провера путем телефонског разговора обавља се на тај начин што повереник позива фиксни телефонски број власника просторија у којима осуђени станује и разговара са осуђеним, као и са члановима његовог породичног домаћинства.²² На крају, по извршеној казни кућног затвора, повереник обавештава суд и полицију преко Повереничке службе.

Одредбом чл. 32. Закона о извршењу ванзаводских санкција и мера предвиђено је да се на начин извршења казне кућног затвора без примене мера електронског надзора сходно примењују одредбе овог закона којима се уређује извршење казне кућног затвора са применом мере електронског надзора. На крају је чланом 33. наведеног закона предвиђено превремено отпуштање, па је одређено да директор Управе може превремено отпустити осуђеног са издржавања казне највише три месеца до истека казне, ако је издржао девет десетина казне, због доброг владања осуђеног и постигнутих резултата у програму поступања, на предлог руководиоца Повереничке службе који се подноси на основу мишљења повереника.

---

22 Овакви прописани начини контроле извршења казне затвора у просторијама у којима осуђени станује од стране повереника могу се прихватити као додатни начин контроле кад је у питању извршење казне кућног затвора уз електронски надзор, али уколико је ова казна одређена без електронског праћења, с обзиром на широк спектар могућих злоупотреба, поједини домаћи аутори истичу да оваква прописана контрола делује у најмању руку неозбиљно. Ђорђевић Ђ. /2015/, *op.cit.*, стр. 106

Треба истаћи да је изменама и допунама Закона о извршењу кривичних санкција („Службени гласник РС”, бр. 35/2019 од 21.5.2019. године) додат члан 41а којим је уређен поступак по молби за извршење казне затвора у просторијама у којима станује осуђено лице. Наиме, тај поступак се, након правноснажности пресуде којом је изречена казна затвора до једне године, води пред судијом за извршење суда који је донео првостепену пресуду, односно уколико је пресуду донео основни суд, одлуку доноси судија за извршење непосредно вишег суда. Пре доношења одлуке, судија за извршење је у обавези да прибави мишљење јавног тужиоца, а такође мора да води рачуна да ли се променом начина извршења казне затвора може остварити сврха кажњавања. У одлуци којом усваја молбу, судија за извршење ће одредити да ће извршење казне кућног затвора бити уз примену мера електронског надзора или без његове примене, при чему је дужан да води рачуна о техничким могућностима извршења казне, као и о другим околностима од значаја за њено извршење. Против одлуке судије за извршење осуђени и јавни тужилац могу изјавити жалбу ванрасправном већу истог суда, преко судије за извршење који је донео првостепену одлуку, у року од три дана од дана пријема одлуке.

Из претходно приказаних законских одредби који се тичу начина извршења казне затвора у просторијама у којима осуђени станује произлази као основни утисак да највећа овлашћења има заправо директор Управе за извршење кривичних санкција који доноси све кључне одлуке које се тичу права и обавеза осуђеника, при чему повереник који има непосредни контакт са осуђеником доставља само своје мишљење. Поставља се питање чему тај централизован начин одлучивања и зашто веће гаранције правилности било какве одлуке које се тичу осуђеника у кућном затвору пружа директор једног државног органа који је иначе примарно надлежан за извршење казне затвора од пробационог службеника који директно поступа у конкретном извршењу предметне казне? Чини се да је тешко наћи адекватан одговор на постављено питање, осим констатације да је ово само последица чињенице да је Повереничка

служба код нас установљена као један несамостални, организациони део Управе за извршење кривичних санкција која је надлежна иначе за извршење свих кривичних санкција, те како не представља самостални државни орган, стога и не може доносити самосталне одлуке (потпуно другачији модел постоји код других европских земаља у транзицији, а то је да се при надлежном министарству формира посебна пробациона служба као засебан, самосталан ентитет са подручним органима, као у примеру Чешке, Румуније и Хрватске).

Такав начин одлучивања и извршења казне у кућним условима, па и осталих алтернативних кривичних санкција, пати од бројних административних терета и препрека, кочи брзину поступка која је нужна и то посебно због чињенице да све кључне одлуке доноси једно лице на врху пирамидалне организације и то у погледу свих осуђених са територије једне земље. Може се претпоставити колико непотребног чекања и неизвесности у пракси постоји само због тог погрешног начина на који је Повереничка служба устројена и због чињенице да заправо Управа за извршење кривичних санкција и њен директор су надлежни за све одлуке.²³

Дакле, када се узму у обзир све како материјалне, тако и извршне законске одредбе које регулишу кућни затвор у нашем кривичном праву, долази се до закључка да је код нас наведена алтернативна кривична санкција уведена само као један од начина извршења казне затвора и да јој није дат статус самосталне, нове санкције, што она свакако заслужује.²⁴

---

23 Управа за извршење чија је доминантна надлежност извршење казне затвора не може бити организација која ће са ентузијазмом и на нови начин приступити извршиоцима кривичних дела. Без самосталне организације унутар Министарства правде, са старешином који доноси стратешке и тактичке одлуке – и за њих сноси одговорност – немогуће је замислити да ће се у овој области догодити значајнији помаци. Игњатовић Ђ. /2013/: Нормативно уређење извршења ванзаводских санкција у Србији, *Crimen*, бр. 2, стр. 170

24 Такође није уопште предвиђена могућност кумулативног изрицања ове ванзаводске санкције са осталим облицима алтернативног санкционисања, иако се у иностраној литератури врло често истиче да је казна кућног затвора сасвим компатибилна да се изриче са осталим незатворским санкцијама и мерама, попут реститутивних и едукативних мера, као и са различитим третманима и мерама лечења, те осталим

Будући да је иначе настала као реакција на краткотрајне казне затвора и у почетку је у упоредном праву њена примена била искључиво у погледу одређених категорија учинилаца дела (труднице, мајке са малолетном децом, лица старије животне доби)²⁵, наш законодавац није ни приближно навео ниједну околност у претходно наведеном смислу, а која би упућивала суд у каквим ситуацијама и према којим учиниоцима је пожељно изрећи овакву санкцију.

Пропуштање нашег законодавца да кућни затвор регулише као посебну алтернативну санкцију²⁶ и на прецизан и пажљив начин одреди њене битне елементе и могућности различите примене и надзора²⁷, заправо је ову санкцију лишило могућности да има значајнији рехабилитациони утицај на учиниоца и свело је, нажалост, само на начин извршења најтеже кривичне санкције.

Б) Казна рада у јавном интересу

Казна рада у јавном интересу је регулисана у чл. 52. КЗ и у наш кривичноправни систем је уведена по први пут ступањем на снагу наведеног законика 2006. године, као главна казна. Законом о изменама и допунама Кривичног законика из 2009. године („Службени гласник РС“, бр. 72/2009 од 3. 9. 2009.године) извршене су измене чл. 44. ст. 2. КЗ, те је додато да се казна рада у јавном интересу може изрећи и као главна, и

санкцијама које се извршавају у заједници. Вид. Ball R.A., Lilly J.R. /1986/: A Theoretical Examination of Home Incarceration, in: *Federal Probation*, vol. L, number 1, стр. 23

- 25 На почетку примене притварање у домицилу као замена краткотрајне казне затвора препоручивана је од стране неких аутора уколико се као учиниоци лакших кривичних дела јављају женска лица или старији мушкарци – Подаци изнети на II конгресу Уједињених нација за спречавање злочина и поступање са деликвентима, Лондон, 1960, према Лазаревић Д. /1974/: *Крајкоштрајне казне затвора*, Институт за криминолошка и социолошка истраживања, Београд, стр.152
- 26 Таквим решењем би било и симболично указано на потребу коришћења затвора у пенитенцијарним установама као решења *ultima ratio*. Игњатовић Ђ. /2010/: Критичка анализа стања и тенденција у кривичном извршном праву Србије, *Crimen*, бр. 2, стр. 171
- 27 Могућност примене кућног затварања са заштитним надзором приближило би наш систем алтернативних санкција постојећим модерним пробационим системима и пружило могућност примене комбинованих алтернативних мера према једном учиниоцу.

као споредна казна. Поред наведеног, рад у јавном интересу је у чл. 51. ст. 4. КЗ предвиђен и као могућност замене неплаћене новчане казне, те је и ту алтернатива казни лишења слободe.

У Кривичном законнику је дата и сама дефиниција рада у јавном интересу, те је то сваки онај друштвено-користан рад којим се не вређа људско достојанство и који се не врши у циљу стицања добити. Дакле, потребно је да буду испуњена три услова да би се радило о овој алтернативној кривичној санкцији, а то су да је у питању:

- 1) друштвено користан рад,
- 2) рад којим се не вређа људско достојанство и
- 3) рад који се не врши у циљу стицања добити.²⁸

Први услов заправо значи да то мора бити рад који се врши у корист друштвене заједнице у којој учинилац живи. Најчешће је у питању општекорисни и хуманитарни рад, попут рада у старачким домовима, домовима здравља, болницама, али и у различитим непрофитним или профитним органима локалне заједнице, у пољопривреди и слично. Фактичко је питање какав рад представља друштвено-користан рад, али би то у сваком случају требао да буде онај облик људске активности који реално ствара одређено ново добро, односно он не може бити сам себи сврха.²⁹ Циљ је да се учинилац кривичног дела не изолује током извршења казне, а да вршењем рада који је користан за заједницу у којој живи поправи штету коју је нанео друштву.

Други услов да је у питању рад којим се не вређа људско достојанство треба посматрати у контексту права на лично достојанство као

---

28 Вид. Лазаревић Ј. /2009/: Рад у јавном интересу, у: *Поједностављене форме постојања у кривичним стварима и алтернативне кривичне санкције*, Златибор-Београд, стр. 214., као и Лазаревић Ј. /2009/: *Алтернативне кривичне санкције, Билтен судске праксе, Врховни суд Србије*, бр. 3/2009, стр.138

29 Попут рада заточеника на Голом отоку који су били приморани да гомиле камења пребацују са једног места на друго, те је тај рад, поред тога што је био без икакве сврхе, представљао посебан перфидан начин злостављања и мучења људи, односно рад којим се вређа људско достојанство. Вид. Шкулић М. /2009/, *op.cit.*, стр. 41-42

универзалног људског права, зајемченог најзначајнијим међународним конвенцијама и Уставом Републике Србије. Људска права и слободе управо се и штите да би се људском бићу обезбедило урођено достојанство, што је јасно назначено како у преамбули Универзалне декларације о правима човека, тако и у Пакту о грађанским и политичким правима и Европској конвенцији за заштиту људских права и основних слобода. Стога и рад који у корист друштвене заједнице осуђени врши мора бити рад којим се не вређају основни етички и правни постулати који одређују достојанство одређене личности како као индивидуе и самосталног бића, тако и као припадника одређене друштвене заједнице.

И трећи услов се тиче чињенице да тај рад који осуђени врши не може бити у циљу стицања добити, јер би се у супротном, када би се плаћао тај рад, изгубио смисао ове санкције која представља одређено „враћање дуга“ друштву од стране учиниоца кривичног дела волонтерским радним ангажовањем у друштвено-корисне сврхе.

У погледу примене казне рада у јавном интересу Кривичним закоником су практично уведена два услова. Први услов тиче се запређене казне, па се тако рад у јавном интересу може изрећи за *кривична дела за која је прописан затвор до три године или новчана казна*. Из овога произлази закључак да је ова алтернативна кривична санкција у нашем праву намењена само за учиниоце најлакших кривичних дела, те да је изван домета изрицања ове санкције остао велики број релативно лакших кривичних дела и оних средње тежине. Посматрајући пре свега с аспекта Токијских правила Уједињених нација, као и Европских правила Савета Европе, а којима је државама чланицама наведених међународних организација препоручено да обогате своје постојеће системе санкција са алтернативним мерама и санкцијама, међу којима је посебно место заузео друштвено-користан рад, односно рад у корист заједнице, наведено законско решење у нашем праву не пружа могућност неке веће примене казне рада у јавном интересу, посебно због општег негативног тренда предвиђања строжег кажњавања за све већи број кривичних

дела. Стога се све више и сужава круг кривичних дела где би предметна алтернатива казни затвора могла бити изречена и своди се на заиста мали број кривичних дела предвиђених Кривичним закоником, па су и реални домети ове казне у нашем праву релативно скромни.³⁰

Други услов који мора бити испуњен како би се применила казна рада у јавном интересу јесте да постоји *присланак учиниоца*. Наиме, принудни рад је забрањен како Конвенцијом Међународне организације рада бр. 29 о принудном раду и Пактом о грађанским и политичким правима, тако и Европском конвенцијом за заштиту људских права и основних слобода, а такође и чланом 26. Устава Републике Србије. Стога је неопходан пристанак окривљеног на такву врсту рада. Међутим, како у процесноправним одредбама Законика о кривичном поступку недостају одредбе које се тичу уопште поступка примене алтернативних кривичних санкција, па међу њима и казне рада у јавном интересу, јавио се проблем у пракси у погледу питања у којој фази главног претреса и на који начин окривљени треба да се изјасни о раду у јавном интересу. У том погледу у судској пракси није заузет јединствен став, те би по логици ствари окривљени могао у току целог главног претреса дати свој пристанак, а најкасније у завршној речи, с тим што би суд требао, пре него што закључи главни претрес, упознати окривљеног са могућношћу изрицања те санкције и објаснити му њену садржину и начин извршења. Стога је процена суда у ком моменту ће поучити окривљеног о тој могућности, мада је то најприродније након окончаног доказног поступка, пре или после завршне речи, а свакако пре закључења главног претреса.³¹

30 У светлу свих тих околности, а посебно све већег заоштравања казнене политике и прописивања све тежих казни од стране законодавца, требало би размотрити могућност проширења примене ове алтернативне кривичне санкције и на кривична дела забрањена тежом казном затвора до пет година. Такво решење је предвиђено сада у црногорском праву (које на исти начин као и наш КЗ регулише рад у јавном интересу као казну), у чл. 41. Кривичног законика Републике Црне Горе, и то изменама и допунама Кривичног законика из 2010. године (првобитно је Кривичним закоником донетим 2003. године била предвиђена примена казне рада у јавном интересу, слично као и у нашем праву, само када су у питању кривична дела за која је прописана новчана казна или казна затвора до три године).

31 Вид. Лазаревић Ј. /2009/: Рад у јавном интересу, *op.cit.*, стр. 215

Наведено упућује на закључак о извесној флексибилности поступка где долази у обзир примена рада у јавном интересу, јер тешко је замислити да ће окривљени у кривичном поступку дати пристанак на изрицање наведене санкције, а да то није праћено неком непосреднијом комуникацијом и извесним споразумевањем странака, али и одређеном комуникацијом суда пре свега са окривљеним, али и са овлашћеним тужиоцем.³²

Кривичним закоником је изричито прописано да ће суд приликом изрицања ове казне, имајући у виду сврху кажњавања, узети у обзир врсту учињеног кривичног дела, личност учиниоца, као и његову спремност да обавља рад у јавном интересу (чл. 52. ст. 4. КЗ). Дакле, посебно је прописана дужност суда да приликом изрицања казне рада у јавном интересу узме у обзир, прво, сврху кажњавања прописану чл. 42. КЗ, односно да има у виду да је предметна сврха казне, у оквиру опште сврхе кривичних санкција, одређена као спречавање учиниоца да чини кривична дела и утицање на њега да убудуће не чини кривична дела (специјална превенција), затим утицање на друге да не чине кривична дела (генерална превенција), као и изражавање друштвене осуде за кривично дело, јачање морала и учвршћивање обавезе поштовања закона.³³

Полазећи од описане сврхе кажњавања, приликом одлучивања да ли да изрекне ову казну, суд полази од врсте учињеног дела, превасходно анализирајући у том склопу његову тежину, с обзиром да је ова санкција и настала као алтернатива краткотрајним казнама затвора и као реакција на лакше облике кривичних дела. Затим је потребно узети у обзир саму личност учиниоца, а посебно да ли казна рада у јавном интересу може бити њему прилагођена имајући у виду његове личне и породичне прилике

---

32 Шкулић М. /2009/, *op.cit.*, стр. 43-44. Аутор указује овде и на концепцијску и суштинску сличност између рада у јавном интересу, као института материјалног права и споразума о признању кривице, односно различитих форми тзв. договореног признања (*plea bargaining*).

33 Најновијим изменама и допунама КЗ из 2019. године, као још један елемент сврхе кажњавања из члана 42. КЗ додато је и остваривање праведности и сразмерности између учињеног дела и тежине кривичне санкције.

(да ли живи у градској или руралној средини, има ли запослење, да ли има породицу и лица о којима је дужан да се стара и слично). Наравно, на крају је приликом оцене да ли изрећи ову санкцију или не важан не само пуки пристанак окривљеног на рад, већ његова уопште изражена спремност да обавља рад у јавном интересу која се може ценити у склопу целокупне његове одбране на главном претресу.³⁴

У погледу трајања ове казне, прописано је да рад у јавном интересу не може бити краћи од шездесет часова, нити дужи од триста шездесет часова, те да траје шездесет часова у току једног месеца и одређује се да буде обављен за време које не може бити краће од месец дана, нити дуже од шест месеци (чл. 52. ст. 3. КЗ). Кривичним закоником предвиђен је и начин њеног претварања у казну затвора уколико осуђени не обави део или све часове изречене казне рада у јавном интересу, па ће тако суд тада ову казну заменити казном затвора тако што ће за сваких започетих осам часова рада у јавном интересу одредити један дан затвора (чл. 52. ст. 5. КЗ).

На крају је предвиђен и обрнут случај од претходно наведеног, односно факултативно умањење од стране суда наведене казне. Наиме, у члану 52. став 6. Кривичног законика је прописано да уколико учинилац испуњава све своје обавезе везане за рад у јавном интересу, суд му може дужину изреченог рада у јавном интересу умањити за једну четвртину. Дакле, ради се о могућности суда да у случају савесног испуњавања казне рада у јавном интересу, процени да је умањење за једну четвртину целисходно, што донекле подсећа на институт условног отпуста код казне затвора.³⁵ Међутим, у овом случају је Закоником о кривичном поступку у потпуности пропуштено да се регулише поступак за умањење казне рада у јавном интересу, за разлику од поступка условног отпуста, те се морају стога применити опште процесноправне одредбе за поступање пред

---

34 Јовичић Ј. /2008/: Рад у јавном интересу и одузимање возачке дозволе, *Развој правног система Србије и хармонизација са правом ЕУ, – Прилози пројекцију 2007.* -, Табароши С. (ед.), Београд, стр. 281

35 Стојановић З. /2017/, *op.cit.*, стр. 250

ванрасправним већем из чл. 21. ст. 4. ЗКП, ван главног претреса.³⁶ Такође, код умањења за једну четвртину рада у јавном интересу у материјалним одредбама није предвиђена могућност опозивања, па је и то једна од разлика са институтом условног отпуста.

Сам начин извршења казне рада у јавном интересу регулисан је одредбама члана 38.- 43. Закона о извршењу ванзаводских санкција и мера³⁷, те је наведеним специјалним законом одређена надлежност Повереничке службе у оквиру Управе за извршење кривичних санкција Министарства правде Републике Србије уопште за извршење свих алтернативних кривичних санкција, међу којима је и казна рада у јавном интересу. У оквиру Повереничке службе образују се повереничке канцеларије за подручје територијалне надлежности једног или више виших судова, а месна надлежност повереничке канцеларије одређује се према месту пребивалишта, односно боравишта лица укљученог у извршење (чл.3. Закона о извршењу ванзаводских санкција и мера). Суд који је одлучивао у првом степену дужан је да извршну одлуку, с подацима о личности осуђеног лица прибављеним током кривичног поступка, достави повереничкој канцеларији у року од три дана од дана када је одлука постала извршна (чл.38. Закона о извршењу ванзаводских санкција и мера).³⁸

У законским одредбама је изричито наведено (чл. 39. ст. 1. Закона о извршењу ванзаводских санкција и мера) да рад у јавном интересу не сме угрожавати здравље и безбедност осуђеног и обавља се код правног лица

---

36 Реч је о већу састављеном од троје професионалних судија које има изразито разуђену надлежност у првостепену поступку. Вид. Илић Г., Мајић М., Бељански С., Трешњев А. /2013/: *Коментар Закона о кривичном поступку*, Службени гласник, Београд, стр. 131

37 Као и одредбама члана 12.-13. Правилника о начину извршења ванзаводских санкција и мера и организацији и раду Повереника.

38 Чланом 12. Правилника о начину извршења ванзаводских санкција и мера и организацији и раду Повереника прописано је да по пријему судске одлуке о изреченој казни рада у јавном интересу, повереник писменим путем позива осуђеног на разговор у циљу процене одговарајућег радног ангажовања у односу на његове личне карактеристике, социјалне и породичне прилике, здравствено стање, способност, степен образовања, стручност и запосленост, те ако се осуђени не одазове на два позивна писма, повереник о томе обавештава надлежни суд.

које се бави пословима од јавног интереса, а нарочито хуманитарним, здравственим, еколошким или комуналним делатностима. Управа за извршење кривичних санкција закључује уговор о сарадњи са правним лицем о обављању рада у јавном интересу којим се одређују међусобни односи Управе, послодавца и осуђених у вези са обављањем рада у јавном интересу. С тим у вези, Повереничка служба води евиденцију о свим закљученим уговорима (чл. 39. ст. 2. и 3. Закона о извршењу ванзаводских санкција и мера).

Иначе, руководиоца Повереничке службе или лице које он овласти доноси одлуку о упућивању осуђеног на рад у јавном интересу код одређеног послодавца, коју доставља и осуђеном, и послодавцу.³⁹Избор послодавца, врсту посла и програм рада одређује надлежни повереник, док Управа осигурава осуђене за случај повреде на раду. За праћење извршења рада у јавном интересу надлежан је повереник који ће обавестити суд и Повереничку службу о почетку и завршетку извршења казне рада у јавном интересу. Повереник суду и Повереничкој служби такође доставља извештај о свим околностима које битно утичу на реализацију програма (чл. 40. Закона о извршењу ванзаводских санкција и мера).

Што се тиче права и обавеза осуђеног током трајања извршења казне рада у јавном интересу, осуђени је дужан да обави рад у предвиђеном року и на начин одређен програмом. Ако је осуђени оправдано спречен да испуни програмом предвиђене обавезе, дужан је да о томе обавести повереника и послодавца најкасније у року од 24 часа од настанка разлога спречености, а осуђени има право да контактира повереника на договорен начин. Такође ако повереник утврди да осуђени испуњава све своје обавезе везане за рад у јавном интересу, благовремено ће писмено предложити суду да трајање казне рада у јавном интересу умањи за једну четвртину, у складу са одредбама Кривичног законика (чл. 41. и 42. Закона о извршењу ванзаводских санкција и мера).

---

39 Заправо, казна рада у јавном интересу се може изрећи како према запосленим, тако и према незапосленим лицима (мада то у закону није изричито поменуто), па се код првих рад обавља у току слободног времена осуђеног, а код других у било које време. Вид. Стојановић 3. /2017/, *op.cit.*, стр. 249

Међутим, ако повереник на основу обавештења представника послодавца установи да осуђени током спровођења програма грубо занемарује своје радне обавезе, обавиће разговор са осуђеним, дати му потребне савете и упозорити га на последице таквог његовог поступања. Ако осуђени и после упозорења настави да грубо занемарује своје радне обавезе, повереник ће о томе известити суд и Повереничку службу, уз навођење чињеница, околности и разлога (чл.43. Закона о извршењу ванзаводских санкција и мера). У таквој ситуацији ће, дакле, суд применити одредбе чл. 52. ст. 5. КЗ и осуђеном део или целу изречену казну заменити казном затвора тако што ће за сваких започетих осам часова рада у јавном интересу одредити један дан затвора. Како је код нас предвиђена казна затвора у просторијама у којима осуђени станује као модалитет казне затвора, не види се никаква препрека да се приликом замене казне рада у јавном интересу у казну затвора не одреди да се тај затвор извршава у кућним условима (с обзиром да ће та казна затвора у сваком случају бити мања од једне године).

Поред тога што је казна рада у јавном интересу прописана као главна казна, изменама Кривичног законика из 2009.године уведена је могућност да наведена алтернатива казни затвора буде изречена и као споредна казна. Такву ситуацију је и могуће замислити када се као главна казна изриче новчана казна, па и казна одузимање возачке дозволе, али се поставило питање да ли се уз казну затвора може изрећи казна рада у јавном интересу као споредна казна? Тешко да се може позитивно одговорити на ово питање,⁴⁰ јер је сврха казне рада у јавном интересу управо да замени казну затвора, те да осуђени ван затворених казнено-поправних установа изврши одређени бесплатни рад у корист друштвене заједнице и то уз своју сагласност.

---

40 Како казна рада у јавном интересу упоредноправно посматрајући представља типичну алтернативну кривичну санкцију, дакле, створену алтернативу казни лишења слободе, тиме би се противречило самој њеној правној природи, јер представља супститут казни затвора. Стога би заправо законодавац требао размотрити да ли је заиста потребно наведену санкцију регулисати и као споредну, односно потребно је бар прецизирати уз које главне казне би могла да се изрекне као споредна казна рада у јавном интересу и каква је њена сврха као споредне казне.

Поред наведеног, у Кривичном закону је предвиђена могућност да се са казном рада у јавном интересу замени неплаћена новчана казна. Наиме, одредба чл. 51. ст. 4. Кривичног законика прописује да се неплаћена новчана казна може, уместо казном затвора, заменити казном рада у јавном интересу тако што ће за сваких започетих хиљаду динара новчане казне одредити осам часова рада у јавном интересу, с тим да рад у јавном интересу не може бити дужи од триста шездесет часова. Дакле, и у овом случају се рад у јавном интересу јавља као алтернатива казни затвора, јер практично замењује тзв. суплеторни затвор који је до овог законског решења био једина опција у случају да осуђени не плати новчану казну.⁴¹

Треба истаћи да је увођењем казне рада у јавном интересу у наше кривичноправно законодавство 2006. године учињен значајан корак ка трансформацији нашег система кривичних санкција ради приближавања савременим правним друштвима где ова врста алтернативне кривичне санкције, у различитим модалитетима, већ одавно егзистира. Међутим, на томе се застало, те ни доношење посебног Закона о извршењу ванзаводских санкција и мера 2014. године где је посебно уређен начин извршења ове алтернативне санкције, није битно допринело чињеници да ни након деценије постојања ове казне код нас, њена примена у већем обиму није заживела. Разлози за то су вишеструки, од поменутих правних празнина у процесним одредбама везаним за поступак примене ове алтернативе казни затвора, преко недовољне заинтересованости самих учинилаца кривичних дела за примену ове санкције⁴², до неуједначеног поступка извршења у пракси услед постојања несамосталне Повереничке

---

41 Вид. Мрвић-Петровић Н. /2006/: Алтернативне санкције и ново законодавство Републике Србије, *Темуда*, Београд, вол. 9, бр. 1, стр. 57

42 Занимљиво је решење у чешком праву које подстиче окривљене да дају пристанак на изрицање рада у јавном интересу, јер се самим чином извршења ове санкције окривљени сматрају неосуђиваним. Наведено решење представља одступање од општих правила о правним последицама осуде, с обзиром да се самим извршењем казне она брише из казнене евиденције, а уведено је управо са циљем да се подстакне већа примена ове алтернативне санкције.

службе под окриљем Управе за извршење кривичних санкција која није подложна било каквој стварној контроли од стране представника судске власти. Свакако да је један од разлога и постојећи законодавни тренд поштравања предвиђених казни за значајан део кривичних дела и пунитиван став јавности који проузрокују, на крају, и одбојан став судија према санкцијама које не представљају лишавање слободе учиниоца и не подстичу их да у већем обиму изричу казну рада у јавном интересу.

В) Казна одузимање возачке дозволе

Једна од новина коју је Кривични законик 2006. године ступањем на снагу донео, поред казне рада у јавном интересу, јесте и казна одузимање возачке дозволе. Сврха обогаћивања нашег система кривичних санкција са наведеном казном јесте пре свега стварање већих могућности за индивидуализацију казне и избегавање изрицања краткотрајних казни затвора у случају када су испуњени услови за ову алтернативну кривичну санкцију, с обзиром да и у упоредном праву наведена санкција постоји како као самостална казна (решење прихваћено у француском кривичном праву), тако и паралелно са мером безбедности исте садржине (Немачка, Словенија).

У нашем кривичном праву казна одузимање возачке дозволе је предвиђена чл. 53. КЗ и постоји паралелно са мером безбедности забрана управљања моторним возилом регулисаном у чл. 86. КЗ. Наведене две кривичне санкције заједно егзистирају у нашем кривичноправном законодавству са практично идентичном садржином која се састоји у онемогућавању учиниоцу кривичног дела да одређено време управља моторним возилом, али су им услови за изрицање и сврха која се са њима жели постићи потпуно другачији.⁴³

---

43 Стојановић З. /2017/, *op.cit.*, стр. 251. Наиме, казна одузимање возачке дозволе треба да оствари како циљеве специјалне превенције, тако и генерално-превентивне циљеве, а како се ради о казни, она нужно у себи има и ретрибутивни карактер. С друге стране, забрана управљања моторним возилом као мера безбедности треба да оствари пре свега циљеве специјалне превенције који се тичу отклања стања или услова који могу бити од утицаја да учинилац убудуће не врши кривична дела, те се са њом не постижу генерално

Према чл. 53. ст. 1. КЗ, учиниоцу кривичног дела у вези са чијим извршењем или припремањем је коришћено моторно возило може се изрећи казна одузимања возачке дозволе. Из наведене законске одредбе произлази несумњив закључак да је Кривични законик доста широко поставио поље примене ове казне, јер га није везао само за кривична дела угрожавања јавног саобраћаја, већ практично за сва кривична дела у вези са чијим извршењем или припремањем је коришћено моторно возило.⁴⁴ Надаље, ова законска формулација у теорији, као и у пракси изазива доста дилема због своје недовољне прецизности. Наиме, поставља се прво питање о којим врстама моторних возила се ради, односно да ли су у питању само возила намењена за друмски саобраћај или су у питању и моторна возила која се користе у железничком, воденом и ваздушном саобраћају?

Одредбом чл. 112. ст. 25) КЗ дата је дефиниција моторних возила, па се њима сматра свако саобраћајно средство на моторни погон у сувоземном, воденом и ваздушном саобраћају. У недостатку неког прецизнијег законског одређења у чл. 53. КЗ шта се све сматра моторним возилом, практично је неопходно користити претходно поменуто општу кривичноправну дефиницију моторног возила, из чега произлази да је поље примене ове казне заиста широко и тиче се заправо сваког саобраћајног средства у сувоземном, воденом и ваздушном саобраћају. Међутим, уколико се фокусира само на употребљени израз возачка дозвола, а који се односи на моторна возила у путном (друмском) саобраћају, могао би се извести закључак да ипак моторна возила у железничком, воденом и ваздушном саобраћају нису у питању код ове казне.⁴⁵

Најспорнији елеменат код ове казне је одређивање тачног смисла термина „коришћење при припремању или извршењу кривичног дела“.

– превентивни ефекти, нити наведена санкција има репресивни карактер.

44 Томић М. /2009/: Казна одузимања возачке дозволе, у: *Поједностављене форме постојања у кривичним стварима и алтернативне кривичне санкције*, Златибор-Београд, стр. 230

45 Вид. Ђорђевић Ђ. /2008/: Казна одузимања возачке дозволе, *Наука, безбедност, полиција*, вол. 13, бр.1, Београд, стр. 7

Како је претходно напоменуто, из наведеног произлази неспоран закључак да нема неких законских ограничења код којих кривичних дела ова казна може бити изречена, осим ограничења која се тичу правне природе одређених дела. Битно је да постоји одређена функционална повезаност између извршења дела и моторног возила.⁴⁶ Сам појам коришћења је недовољно законски одређен, па се поставља питање да ли се под тим појмом подразумева само појам коришћења моторног возила као средства извршења кривичног дела, као код кривичних дела угрожавања јавног саобраћаја или се подразумева и оно коришћење моторног возила као начина довожења и одвожења са места извршења кривичног дела? Из смисла цитиране одредбе произлази ово шире поимање појма коришћења, тако да се под тим термином може сматрати и долазак, и одлазак са места извршења кривичног дела ако је оно у функцији лакшег извршења дела и ако пружа известан допринос његовом извршењу или припремању.⁴⁷

Једно од важних ограничења код изрицања ове казне јесте да се казна одузимања возачке дозволе не може изрећи заједно са мером безбедности забране управљања моторним возилом према изричитом правилу из чл. 53. ст. 3. КЗ. Уколико би се десило да су испуњени услови и за једну, и за другу врсту кривичне санкције требало би предност дати мери безбедности, имајући у виду превасходно њену специјално-превентивну сврху и уже поље деловања, јер се она изриче само учиниоцу кривичног дела угрожавања јавног саобраћаја, а треба узети у обзир могућност да се мера безбедности изрекне у дужем трајању од казне одузимања возачке дозволе, с обзиром да трајање ове мере не може бити краће од три месеца нити дуже од пет година, што је такође један од фактора да се суд најпре за ову меру одлучи.⁴⁸

---

46 Лазаревић Љ. /2011/: Коментар Кривичног законика, друго измењено и допуњено издање, Београд, стр.249., као и Стојановић З. /2017/, *op.cit.*, стр.252

47 Ђорђевић Ђ. /2008/, *op.cit.*, стр. 7

48 И сама судска пракса је у овом погледу прећутно изразила свој став, будући да се казна одузимања возачке дозволе изрицала од њеног увођења у занемарљиво малом броју случајева, а посебно у поређењу са мером безбедности забране управљања моторним возилом. Томић М., *op.cit.*, стр. 231

Када је у питању одређивање трајања казне одузимања возачке дозволе, према чл. 53. ст. 2. КЗ суд одређује трајање које не може бити краће од једне нити дуже од три године, рачунајући од дана правноснажности одлуке. Када се наведена одредба из Кривичног законика доведе у везу са чл. 194. Закона о извршењу кривичних санкција где је регулисано извршење казне одузимања возачке дозволе⁴⁹, закључује се да решење по коме се трајање казне одузимање возачке дозволе рачуна од дана правноснажности одлуке није адекватно и поуздано.

Наиме, наведена извршна норма прописује да ради извршења казне одузимања возачке дозволе, суд који је одлучивао у првом степену доставља извршну одлуку о изреченој казни одузимања возачке дозволе полицији у месту пребивалишта, односно боравишта осуђеног у време када је одлука којом је изречена казна постала правноснажна, па се та извршна одлука уписује у казнену евиденцију.⁵⁰ У пракси то време од наступања правноснажности до достављања полицији може да потраје извесно време, а посебно док предметну извршну одлуку полиција упише у казнену евиденцију и фактички одузме возачку дозволу од осуђеног. Стога чини се као боље и прецизније решење да се пропише да се трајање ове казне рачуна од момента од када је возачка дозвола одузета, а како се не би оставила могућност злоупотребе садашњег законског решења у циљу скраћења времена трајања ове казне. Како је казна одузимања возачке дозволе временска казна која се састоји у забрани управљања моторним возилом у одређеном временском периоду осуђеном, а технички се реализује одузимањем возачке дозволе, из тога произлази да је знатно боље решење да се трајање ове мере и рачуна од момента када је

---

49 Законодавац очигледно није у казни одузимање возачке дозволе препознао алтернативну кривичну санкцију, па је њено извршење регулисао у Закону о извршењу кривичних санкција, уместо у посебном Закону о извршењу ванзаводских санкција и мера. Како наведена казна несумњиво замењује казну затвора у случајевима када се изриче као главна казна и како је потребан ефикасан надзор над њеним извршењем, те како поседује сва остала обележја кривичних санкција уопште, евидентно је да се ради о ванзаводској санкцији у нашем праву.

50 Вид. Игњатовић Ђ. /2010/: *Право извршења кривичних санкција*, четврто измењено и допуњено издање, Београд стр. 169

та дозвола одузета од учиниоца, све до момента када му она буде враћена, што је све надлежна полиција дужна да евидентира.

У случајевима у којима је казна одузимање возачке дозволе изречена уз казну затвора, време проведено у затвору не урачунава се у време трајања ове казне. По чл. 53. ст. 3. КЗ, казна одузимање возачке дозволе се може изрећи као споредна казна уз казну затвора или уз новчану казну, а може се изрећи и као главна казна за кривична дела за која је прописана казна затвора до две године или новчана казна.⁵¹ Дакле, ова казна може бити споредна казна и то свим осталим казнама које се могу изрећи као главне (казна затвора, новчана казна и рад у јавном интересу),⁵² те у том погледу нема никаквих додатних услова.⁵³ Међутим, када се изриче као главна казна, она се може изрећи само за кривична дела за која је прописана казна затвора до две године или новчана казна, те тада заправо казна одузимање возачке дозволе представља алтернативу казни затвора, као и новчаној казни.

Када се разматра могућност примене казне одузимање возачке дозволе као главне казне, видно је да је та опција остављена практично за најлакша кривична дела, па стога исте примедбе које су у том смислу истакнуте код казне рада у јавном интересу и овде се могу истаћи. Наиме, уколико се заиста желело постићи да ова казна има примену у пракси, а према званичној статистици евидентно је да је примена ова казне занемарљива, потребно је подићи праг који је одређен за њено изрицање као главне казне.

---

51 Томић М., *op.cit.*, стр. 231 – 232

52 Без обзира што је одредбом чл. 53. ст. 3. КЗ прописано да се казна одузимање возачке дозволе може изрећи као споредна казна уз казну затвора или уз новчану казну, те је пропуштена да се наведе казна рада у јавном интересу, нема никаквих законских препрека да се казна одузимање возачке дозволе изрекне као споредна казна уз казну рада у јавном интересу као главну казну, с обзиром на одредбу чл. 44. ст. 2. Кривичног законика која изричито прописује да обе казне могу бити изречене и као главне, и као споредне казне.

53 То заправо значи да се казна одузимање возачке дозволе као споредна казна може изрећи за било које кривично дело без обзира на прописану казну, а што није случај у ситуацији када се изриче као главна казна. Стојановић З. /2017/, *op.cit.*, стр. 253

Код одређивања трајања ове казне у Кривичном законнику није прецизно наведено да ли се ова казна изриче само на пуне године, од једне до три године, или се може изрицати и на пуне месеце и дане. Ово је посебно важно због тога што је наведеним закоником у чл. 53. ст. 4. одређено да ако осуђени управља моторним возилом за време док траје казна одузимања возачке дозволе, суд ће казну одузимања возачке дозволе заменити казном затвора тако што ће се за једну годину одузимања возачке дозволе одредити један месец затвора. Стога, уколико је могуће изрећи ову казну и на пуне месеце и дане, а што у недостатку неког прецизнијег одређења у чл. 53. КЗ, осим распона од једне до три године, произлази да је могуће, како ће се онда вршити замена ове казне казном затвора у случају њеног непоштовања, имајући у виду одредбу да се једна година одузимања возачке дозволе мења са једним месецом казне затвора?⁵⁴

У теорији се истичу два могућа решења: или да се свака започета година казне одузимања возачке дозволе замењује са месец дана затвора, или да се пуне године замене са по месец дана затвора и вишак преко пуне године замени казном затвора у трајању које би се одредило сразмерно према пропорцији – једна година одузимања возачке дозволе – месец дана затвора, а што би износило одређени број дана.⁵⁵ У сваком случају несумњив је закључак да је законодавац овде остао недоречен и непрецизан, те да поузданог правила о замени наведене казне казном затвора у Кривичном законнику нема, због чега је у поменутом смислу потребна корекција законске норме.

Поред наведеног, законодавац је такође пропустио да одредбом о замени ове казне казном затвора реши случај када је у питању део неизвршене казне одузимања возачке дозволе,⁵⁶ с обзиром да из законске формулације чл. 53. ст. 4. КЗ произлази да је само решено питање када

---

54 У том смислу: Томић М., *op.cit.*, стр. 232

55 Ђорђевић Ђ./2008/, *op.cit.*, стр. 10. Наведени аутор сматра да је ово друго решење, иако сложеније, очигледно правичније.

56 Томић М., *op.cit.*, стр. 232

уопште није извршена наведена казна, те да ће тада суд казну одузимања возачке дозволе заменити казном затвора у целости изједначавајући једну годину одузимања возачке дозволе са једним месецом затвора. Стога је неопходно да се наведена одредба допуни и изричитом регулативом на који начин ће се део неизвршене казне одузимање возачке дозволе мењати и у којој пропорцији са казном затвора.

С претходно наведеним у вези је и констатација да у одредбама о урачунавању притвора и раније казне у чл. 63. КЗ нема ни помена о казни одузимања возачке дозволе, па се и овде ради о правној празнини, тачније пропусти законодавца да предвиди на који ће се начин време проведено у притвору, на издржавању мере забране напуштања стана, као и свако друго лишење слободе у вези са кривичним делом урачунати у изречену казну одузимања возачке дозволе и у којој тачној пропорцији.⁵⁷ Уколико би се сходно прихватило правило из чл. 53. ст. 4. КЗ о претварању једне године одузимања возачке дозволе у месец дана затвора, наведено правило би било недовољно и изазвало би недоумице у пракси како би се израчунавало колико казне одузимања возачке дозволе би се изједначило са једним даном притвора и сваког другог лишења слободе.

Такође је потребно истаћи да ни у одредбама о одмеравању казне за кривична дела у стицају и одмеравању казне осуђеном лицу казна одузимање возачке дозволе није уопште наведена.⁵⁸ Тако у чл. 60. КЗ нигде се не помиње начин на који се врши одмеравање казне за кривична дела учињена у стицају уколико за таква дела утврди казне одузимање возачке дозволе, било као главне, било као споредне. У таквом случају би по аналогији како је регулисан стицај код казне рада у јавном интересу и новчане казне (чл. 60. ст. 2. тач. 4) и 5) КЗ), требало применити принцип кумулације, односно требало би изрећи јединствену казну одузимања возачке дозволе у трајању који одговара збиру појединачних казни, с тим

---

57 Ђорђевић Ђ./2008/, *op.cit.*, стр. 11

58 *Ibid.*

што тај збир свакако не би требао да пређе општи максимум ове казне, а то је три године.

У вези са стицајем и казном одузимања возачке дозволе, може се појавити и проблем ако суд за неко од кривичних дела у стицају утврди казну одузимања возачке дозволе, а за друго кривично дело одлучи се за меру безбедности забране управљања моторним возилом, па се поставља питање коју ће од тих санкција суд изрећи, с обзиром на постојећу забрану изрицања заједно наведене две кривичне санкције. Практично би се овде морала дати предност некој од поменуте две кривичне санкције да само она буде изречена, па се у теорији истиче да би оправданије било дати предност мери безбедности која се може изрећи у дужем трајању (до пет година) и која се не може заменити другом мером безбедности, него дати предност казни одузимања возачке дозволе чије је максимално трајање краће (до три године) и уместо које суд може изрећи и неку другу казну.⁵⁹

С друге стране, како у чл. 62. КЗ такође није поменута ова казна, поставља се и питање како одмерити казну одузимања возачке дозволе осуђеном лицу. Тако се као пример у теорији наводи случај када је неком лицу за учињено кривично дело изречена казна одузимања возачке дозволе као главна казна, па пре њеног извршења осуђени изврши ново кривично дело или буде откривено да је раније учинио неко друго кривично дело за које суд такође утврди казну одузимање возачке дозволе, па се онда поставило питање да ли ће се и у оваквом случају применити правила о одмеравању казне за кривична дела у стицају, применом принципа кумулације, а што може дати различит резултат у погледу могућности трајања ове казне. Заправо, овде се поставило питање да ли кумулација са раније изреченом казном може бити највише три године или казна која би била изречена за ново или новооткривено дело, независно од примене правила о одмеравању казне за кривична дела у стицају, може бити толика да би њено сабирање са раније изреченом казном могло износити

---

59 Ђорђевић Ђ./2008/,*op.cit.*, стр. 11-12

и више од законски предвиђене три године⁶⁰ Како према правилу из чл. 62. КЗ у погледу других казни у овом случају треба применити правило о одмеравању казне за кривична дела у стицају из чл. 60. наведеног законика, закључак је да је прво понуђено решење прихватљивије и за казну одузимања возачке дозволе, упркос чињеници да у погледу ње постоји правна празнина и да једино путем аналогije се може доћи до овог решења.

Једна од значајних дилема код казне одузимања возачке дозволе јесте да ли се она може изрећи и лицу које не поседује возачку дозволу, односно лицу које није положило возачки испит, као и да ли се она може применити у случају поседовања стране возачке дозволе. У погледу ових питања постоје различити ставови у теорији и пракси, па тако једни истичу да се ова казна може изрећи само учиниоцу који има возачку дозволу⁶¹, док други сматрају да одузимање возачке дозволе обухвата, у логичком смислу, и забрану њеног стицања за време трајања изречене казне.⁶² Чини се да је друго схватање прихватљивије, јер је у складу са циљем који се жели постићи овом казном, а то је забрана управља моторним возилом у одређеном временском периоду, док одузимање возачке дозволе је само термин који је употребљен као назив ове казне и који суштински означава на који се начин, у већини случајева, технички реализује ова алтернативна санкција. У случајевима када неко лице не поседује возачку дозволу, а изречена му је ова казна, она би се реализовала уписом забране стицања возачке дозволе за време трајања казне, те је у том смислу такође потребно прецизирати и допунити како материјалноправне одредбе којим је ова казна регулисана, тако и одредбе које се тичу начина извршења ове санкције.

---

60 *Ibid.*, стр. 10

61 Лазаревић Љ./2011/, *op.cit.*, стр. 248

62 Стојановић З. /2017/, *op.cit.*, стр. 253, као и Ђорђевић Ђ./2008/, *op.cit.*, стр. 8, Томић М., *op.cit.*, стр. 232 – 233

У погледу друге истакнуте дилеме у теорији да ли ова казна може да се изрекне страном држављанину, односно лицу које има страну возачку дозволу, целисходно је поћи пре свега од одредби чл. 86. ст. 5. КЗ где је овај проблем изричито регулисан код мере безбедности забрана управља моторним возилом. Наиме, у наведеној одредби је прописано да ако је мера безбедности изречена лицу које има страну дозволу за управљање моторним возилом, забрана се односи на управљање моторним возилом на територији Србије. С обзиром да ове две кривичне санкције, без обзира на напред описане разлике, имају практично идентичну садржину, не види се разлог зашто се не би применила аналогија са наведеном законском одредбом и када је у питању казна одузимања возачке дозволе. Дакле, код лица која поседују страну возачку дозволу ова казна би се састојала у забрани њеног коришћења на територији Републике Србије, што такође захтева, ради правне сигурности, прецизно законско регулисање, посебно у погледу начина извршења и евидентирања те забране од стране полиције.

Из свега наведеног у вези казне одузимање возачке дозволе произлази закључак да је она у нашем законодавству са доста нејасноћа регулисана, а што рађа често несигурност приликом њене примене, па је пракса и прећутно изразила свој став о том питању, опредељујући се за њу у заиста симболичном броју случајева. Стога је неопходно да се изврши детаљније регулисање предметне казне, да се отклоне све нејасноће и претходно указане бројне дилеме, као и да се наведена казна третира као једна од ванзаводских санкција чију примену треба поспешивати и олакшавати, како би могла да остварује сврху кажњавања која се од ње очекује.⁶³

---

63 У теорији се предлаже да се у одређеним случајевима предвиди обавезна примена ове казне (на пример у случају када је учинилац већ осуђиван за кривично дело приликом чијег извршења је користио моторно возило, па је потом у поврату извршио ново дело такође користећи моторно возило), са образложењем да ће на тај начин законодавац у већој мери утицати на судску праксу у смеру чешћег изрицања ове казне. Вид. Стојановић З. /2015/: Систем казни у кривичном праву Србије и потреба његовог даљег усавршавања, *Казнена реакција у Србији*, V део, тематска монографија, Игњатовић Ђ. (ед.), Београд, стр. 21

Г) Поравнање учиниоца и оштећеног

Поравнање учиниоца и оштећеног је једна кривичноправна мера *sui generis* која је регулисана први пут у нашем кривичном законодавству чл. 59. КЗ који је ступио на снагу 2006. године. Наведена мера је по својој садржини идентична алтернативним кривичним санкцијама, с обзиром да њена примена проузрокује избегавање казне лишења слободе. Наиме, поменути чланом је прописано да суд може ослободити од казне учиниоца кривичног дела за које је прописана казна затвора до три године или новчана казна ако је на основу постигнутог споразума са оштећеним испунио све обавезе из тог споразума.⁶⁴

Иначе, ослобођење од казне је законом предвиђена могућност да се учинилац кривичног дела који је пресудом оглашен кривим ослободи од сваке казне, с тим што пресуда у таквим случајевима има карактер осуђујуће, учинилац се сматра осуђеним, а таква осуда се уписује у казнену евиденцију. Суд може учиниоца ослободити од казне само у оним случајевима који су изричито предвиђени како у општем делу Кривичног законика, тако и у посебном делу, код појединих кривичних дела.⁶⁵

Наведена материјалноправна одредба у чл. 59. КЗ регулише један од тих случајева, те даје могућност ослобођења од казне учиниоца уколико се накнади штета и постигне помирење са жртвом кривичног дела.⁶⁶ За

---

64 Ради се, дакле, о поступку медијације у кривичном поступку, те споразумевању са оштећеним које има кривичноправну последицу у погледу санкционисања учиниоца кривичног дела. Заправо, на овај начин се права жртва кривичних дела схватају на озбиљнији начин и жртва има на располагању код лакших кривичних дела и инструмент медијације, и стварну могућност да реши конфликт. Вид. Platek M. /2005/: Правни аспект медијације у кривичним стварима у којима учествују пунолетна лица, у: *Алтернативне зашворским казнама*, Фонд за отворено друштво, Београд, стр.169

65 Такво правило је установљено одредбом чл. 58. ст. 1. КЗ које прописује да суд може ослободити од казне учиниоца кривичног дела само кад то закон изричито предвиђа.

66 Поједини домаћи аутори истичу да се кроз ову и остале алтернативне мере заправо уграђује идеја о „деформализацији“ правосудног система и непосреднијем односу учинилац – жртва. Вид. Симовић-Хибер И. /2009/: Нова схватања о положају жртве у кривичноправној теорији и процесном праву и алтернативне кривичне санкције (или мере), у: *Појединосјављене форме постојања у кривичним стварима и алтернативне кривичне санкције*, Златибор-Београд, стр. 248

наведено факултативно ослобођење од казне потребно је, дакле, да се кумулативно испуне три услова:

1) да се ради о кривичном делу за које је прописана *казна затвора до шри године или новчана казна* (битна је прописана казна, а није меродавна она коју је суд изрекао у конкретном случају),

2) да је између учиниоца кривичног дела и оштећеног постигнут *споразум* и

3) да је окривљени у целости *испунио* све своје обавезе из закљученог споразума и у потпуности обештетио оштећеног.⁶⁷

Међутим, даље од наведеног у Кривичном законнику није се регулисао предметни институт, тако да није прецизирано у чему се састоји наведени споразум учиниоца и оштећеног, који су његови обавезни елементи и који је рок у којем обавезе из споразума морају бити испуњене.⁶⁸ Такође, ни у Законнику о кривичном поступку нису предвиђене посебне одредбе о поступку закључења наведеног поравнања и рока у којем је окривљени дужан да по њему поступи, те поступања суда поводом предметног споразума, а у циљу доношења одлуке суда о ослобођењу од казне или, евентуално, примене неке блаже кривичне санкције, па у том смислу постоји правна празнина у нашем процесном законодавству.⁶⁹ Међутим такве одредбе су постојале у Законнику о кривичном поступку („Службени

---

67 Вид. Ђоровић Е. /2011/: Поравнање између учиниоца кривичног дела и оштећеног према Кривичном законнику Србије, *Темига*, бр. 1, стр 39

68 Стога се у теорији истиче да би могло бити спорно да ли је оваквом законском формулацијом законодавац уопште имао у виду формални споразум за који је потребно водити посебан поступак или је довољно и неформално поравнање, односно споразум. Вид. Стојановић З. /2009/: Поједностављене форме поступања у кривичним стварима и алтернативне кривичне санкције, *op.cit.*, стр. 24

69 Поступак који је предвиђен чл. 313.-319. ЗКП за закључење споразума о признању кривичног дела и његово прихватање од стране суда не односи се непосредно на споразум који је описан у одредби чл. 59. КЗ, с обзиром да споразум о признању кривичног дела и не мора да садржи одредбу о имовинскоправном захтеву оштећеног, једино уколико је тај захтев у међувремену поднет. Уколико не, оштећени се упућује на парнични поступак ради његовог остваривања. Осим тога, код споразума о признању кривичног дела само се ради о евентуалном имовинском обештећењу оштећеног, док је поравнање између учиниоца и оштећеног комплексније, односно може садржати како имовинску, тако и нематеријалну компоненту.

гласник РС”, бр. 46/2006, 49/2007 и 122/2008) који никад није ступио на правну снагу и биле су предвиђене у глави XXX, у чл. 475.-487. наведеног законика, под насловом „Поступак посредовања ради постизања поравнања између окривљеног и оштећеног“.⁷⁰

У домаћој теорији се поставило питање да ли је заиста неопходно постојање посебно регулисаног поступка за постизање предметног поравнања или је довољно и само закључење и извршење неформалног споразума између окривљеног и оштећеног?⁷¹ Према једној одлуци Врховног суда Србије Кж.І 262/08 довољно је да је несумњиво утврђено да је постигнут споразум између учиниоца и оштећеног и да је учинилац своје обавезе из тог споразума испунио, па да буде примењен овај основ за ослобођење од казне.⁷² Заправо, овде треба разликовати две ситуације: прва је она где је неспорно да је учинилац испунио све обавезе из неформалног споразума који је закључио са оштећеним, а друга ситуација јесте она где постоје извесне спорне околности у поступку преговарања између окривљеног и оштећеног, као и у поступку извршења преузетих обавеза. Када је у питању прва ситуација, не види се ни законска, ни суштинска препрека да се тако закључено поравнање не примени као основ за ослобођење од казне у смислу чл. 59. КЗ, посебно зато што би се супротним поступањем изиграли принципи ресторативне правде и анулирала исказана воља оштећеног који се задовољио намирењем из неформално постигнутог споразума.⁷³

70 Заправо само одредба чл. 447. ст. 8. наведеног ЗКП се односила управо на могућност ослобођења од казне. Шире вид. Шкулић М. /2007/: *Alternative sanctions, some other measures and probations in the criminal law system of Republic of Serbia, Стање криминалистичка у Србији и њихова средства решавања*, Београд, стр. 207-210

71 Поједини домаћи аутори истичу да уопште није неопходно да закључење поравнања из члана 59.КЗ прати нека посебна процедура и форма споразума, јер ако оштећени у току кривичног поступка изјави да га је учинилац обештетио и да се према њему, након извршеног кривичног дела, коректно понео, тиме је потврдио постојање неформално закљученог поравнања које је у међувремену и извршено. Ђоровић Е. /2011/, *op.cit.*, стр. 41

72 Стојановић З. /2017/, *op.cit.*, стр. 278

73 Ђоровић Е. /2011/, *op.cit.*, стр. 41. Наиме, поступак у овом случају (као и иначе) служи примени одредаба материјалног кривичног права, а у случајевима у којима се те одредбе могу исправно применити и без посебних процесних одредаба, нема препрека за њихову примену. Стојановић З. /2017/, *op.cit.*, стр. 279

Међутим, друга описана ситуација где није тако једноставно постићи поравнање између окривљеног и оштећеног, где је потребно узајамно попуштање и дуготрајније преговарање између страна учесника у преговорима, а врло често је неопходно и учешће треће неутралне стране, знатно је чешће у пракси, имајући у виду различита схватања окривљеног и оштећеног штетних последица које су из извршеног кривичног дела произашле. Стога су у оваквим ситуацијама, а које су у пракси бројније, неопходне јасне законске норме у овој области и гаранције кривичног поступка у коме је постигнуто предметно поравнање између учиниоца и оштећеног, с посебним нагласком да се овде, ипак, не могу употребити правила грађанског права и Закона о облигационим односима за закључење уговора о поравнању (чл. 1089. – 1098. Закона о облигационим односима), будући да се не ради о сасвим неспорним ситуацијама. У овим случајевима је потребан додатни труд и ангажман трећих лица како би се постигло предметно поравнање⁷⁴ ради потпуног задовољења жртве кривичног дела, а као последица наведеног произашло би ослобађање од казне или, евентуално, блаже кажњавање учиниоца.

Ова прецизирања законских одредби процесног законодавства и гаранције судског поступка посебно су значајна и потребна код овог института због чињенице да су у теорији истицани ставови да на ову законску могућност могу рачунати углавном они учиниоци који су материјално ситуирани, односно да се на овај начин одступа од уставног начела једнакости грађана пред законом.⁷⁵ Иначе, наведене процесноправне одредбе које никада нису ступиле на правну снагу су

74 Поравнање чијем се постизању овде тежи је заправо једнострано обавезујући уговор којим се учинилац кривичног дела обавезује да ће испунити обавезу оштећеном којом ће, на било који допуштен начин, компензирати његов материјални или нематеријални губитак. Перовић З. /2009/: Поравнање жртве и учиниоца кривичног дела, у: *Поједностављене форме постојања у кривичним стварима и алтернативне кривичне санкције*, Златибор-Београд, стр. 221. Дакле, како се у одредби чл. 59. КЗ инсистира на томе да је учинилац „испунио све обавезе“ из споразума са оштећеним, произлази да никакве обавезе оштећеног нису предвиђене, па стога се оваквим поравнањем заправо само окривљени обавезује. Вид. Ђоровић Е. /2011/, *op.cit.*, стр. 40

75 Вид. Лазаревић Љ. /2011/, *op.cit.*, стр. 277

на детаљан и прецизан начин биле регулисале целокупан поступак закључења предметног поравнања између учиниоца и оштећеног (ко иницира поступак, где и како се воде преговори, у ком року је потребно постићи споразум, у каквој форми се закључује, како се презентира суду и какав је судски поступак након закључења споразума, те какве су могуће одлуке суда и могући правни лекови), као и да је неопходно учешће јавног тужиоца у овом процесу, с обзиром да је он овлашћени тужилац у поступцима када се ради о кривичним делима која се гоне по службеној дужности.⁷⁶

С обзиром да из законске формулације чл. 59. КЗ произлази да суд може ослободити од казне у случају закључења овог споразума, очигледна је интенција законодавца била да су у питању кривична дела која се гоне по службеној дужности, јер уколико би се радило о делу које се гони по приватној тужби, оштећени – приватни тужилац би у случају испуњења свих обавеза од стране учиниоца једноставно одустао од своје тужбе, те суд не би ни доносио ослобађајућу пресуду, нити уопште одмеравао казну. Чак је у случају поступка по приватној тужби у чл. 505. ЗКП предвиђено да ће пре одређивања главног претреса за кривична дела за која се гони по приватној тужби, судија позвати приватног тужиоца и окривљеног да одређеног дана дођу у суд ради упознавања са могућношћу упућивања на поступак медијације, те ако у поступку медијације дође до измирења приватног тужиоца и окривљеног и намирења имовинскоправног захтева, приватна тужба се сматра повученом и судија тада доноси решење о одбијању приватне тужбе, а у случају неуспешног окончања поступка медијације, судија ће, по пријему обавештења о томе, одредити главни претрес.

---

76 Једна од нелогичности предвиђеног поступка поравнања између учиниоца и оштећеног била је та што је уведена могућност да јавни тужилац одбаци кривичну пријаву, односно одустане од кривичног гоњења, а не само могућност ослобођења од казне у складу са одредбом чл. 59. ст. 1. КЗ (која, наравно, подразумева осуђујућу пресуду), те су се заправо необјашњиво изједначиле две квалитативно различите ствари: диверзиони модел тј. скретање кривичног поступка и довршавање поступка правноснажном осуђујућом пресудом. Стојановић З. /2009/: Поједностављене форме поступања у кривичним стварима и алтернативне кривичне санкције, *op. cit.*, стр. 24-25

Остаје нејасно зашто приликом доношења новог Законика о кривичном поступку нису унете одредбе о посредовању приликом закључења поравнања и оштећеног, посебно због евидентног значаја детаљног процесног регулисања овог института где се заправо учинилац обавезује на нешто, а да његова кривица није ни утврђена⁷⁷, па је стога наступила правна празнина (бар што се тиче кривичних дела која се гоне по службеној дужности, а која су и најбројнија). Тиме је у већини случајева практично онемогућено да се примени одредба чл. 59. КЗ, те је на тај начин стварањем беживотне норме пропуштено да се у наш кривичноправни систем стварно уведе још једна алтернативна санкција у виду ослобођења од казне у случају потпуног обештећења оштећеног и помирења са жртвом кривичног дела, а када су у питању лакша кривична дела (законски праг од запрећене три године затвора упућује на тај закључак) и тиме избегну краткотрајне казне затвора.

Циљ овог правног института је, дакле, не само материјална накнада оштећеном како поједини аутори истичу,⁷⁸ већ настојање да се изврши како враћање оштећеног у стање у којем је био пре извршења дела или ублажавање последица кривичног дела, тако и да се постигне помирење између оштећеног и учиниоца дела, све у складу са општеприхваћеним принципима ресторативне правде. Дакле, у питању је поравнање између учиниоца и оштећеног у сваком виду њиховог деликатног односа насталог извршењем кривичног дела, те је неопходно и посредовање стручњака – медијатора који би посредовао у тим њиховим договорима, а такође и гаранције кривичног поступка и контрола и надзор од стране суда.

---

77 Делић Н. /2005/: Поравнање учиниоца и оштећеног као основ за ослобођење од казне, у: *Казнено законодавство: њрогресивна или регресивна решења*, Радовановић Д. (ед.), Институт за криминолошка и социолошка истраживања, Београд, стр. 291

78 Лазаревић Љ./2011/, *op.cit.*, стр. 277. Наведени аутор такође истиче бојазан да стога ову законску солуцију могу користити само они учиниоци који су материјално добро ситуирани, који се могу стога лакше споразумети са оштећеним и испунити преузете обавезе, па се на овај начин не само неправично поступа у истим или сличним ситуацијама, него се и одступа од уставног начела једнакости грађана пред законом.

Законом о посредовању у решавању спорова („Службени гласник РС”, бр. 55/2014 од 23.5.2014. године) прописана је надлежност посредника у решавању спорова уопште између странака, те за сада наведене одредбе могу само у кривичном поступку да се примене када суд окривљеног и приватног тужиоца упути на тај поступак (у Законику о кривичном поступку је наведено да је то поступак медијације, те постоји и терминолошка неусклађеност са Законом о посредовању). У недостатку процесних норми које регулишу поступак закључења споразума између окривљеног и оштећеног код кривичних дела која се гоне по службеној дужности, не може се у погледу њих применити ни поступак посредовања регулисан поменутиим законом,⁷⁹ иако поједини домаћи аутори тврде супротно, истичући да ако је могуће у појединим случајевима и неформално поравнање, могуће је и по одредбама Закона о посредовању постићи поравнање у погледу кривичних дела која се гоне по службеној дужности.⁸⁰ Таква тврдња не може се чинити исправном у погледу кривичних дела која се гоне по службеној дужности, јер код тих кривичних дела стране ипак не могу потпуно слободно да располажу својим захтевима, имајући у виду официјелно поступање јавног тужиоца у тим случајевима.⁸¹ Ситуација која се спомиње где је довољно постојање неформалног поравнања је ретка ситуација где је потпуно неспорна обавеза окривљеног из тог споразума извршена, а у таквој ситуацији није ни потребно ангажовање посредника. Сви остали могући случајеви где нису сасвим неспорне све околности и последице учињеног кривичног дела, а посебно када су у питању кривична дела која се гоне по службеној дужности и која стога носе са собом већи степен друштвене опасности која је захтевала интервенцију државе у виду јавног тужиоца као јединог

---

79 У том смислу вид. Шкулић М. /2007/, *op.cit.*, стр. 210-211

80 Ђоровић Е. /2011/, *op.cit.*, стр. 43

81 Према чл. 3. ст. 1. Закона о посредовању у решавању спорова, посредовање се искључиво примењује у спорним односима у којима стране могу слободно да располажу својим захтевима, ако другим законом није прописана искључива надлежност суда или другог органа, без обзира да ли се спроводи пре или после покретања судског или другог поступка.

овлашћеног лица за кривично гоњење, захтевају гаранције регулисаног поступка у коме се предметно поравнање може једино постићи и уз изричито упућивање на посредника – медијатора, а што је у сваком случају у нашим процесним одредбама у потпуности изостало.

Остаје на крају да се констатује да поравнање учиниоца и оштећеног као један од факултативних основа за ослобођење од казне предвиђен Кривичним закоником и као један специфичан вид алтернативног санкционисања како по свом правном дејству, тако и по сврси, за сада у пракси није заживело. Стога би било неопходно што пре регулисати поступак постизања предметног поравнања како би овај начин могућег алтернативног поступања најзад имао своју већу практичну примену.

Д) Условна осуда са заштитним надзором

Условна осуда са заштитним надзором је једна од предвиђених мера упозорења и прописана је као модалитет условне осуде у чл. 71. – 76. КЗ. Иначе, ова санкција представља спој класичне условне осуде из континенталног европског права са елементима пробације из англосаксонског модела, с обзиром да садржи комбинацију упозорења и провере понашања осуђеника на слободи са мерама надзора и одређивања испуњења законом одређених обавеза. Тако је конципирана у нашем Кривичном законнику, а тако је и регулисана у неким европским кривичним правима, попут Аустрије, Немачке и Француске. Њоме се, дакле, омогућава да се према условно осуђеном предузимају активне радње кроз које се пружа помоћ и заштита, за разлику од класичне условне осуде код које је однос према осуђеном пасиван.⁸²

Нека посебна сврха условне осуде са заштитним надзором у Кривичном законнику није предвиђена, па би стога требало кренути од

---

82 Заштитни надзор, као уосталом и пробација у целини, представља посебну врсту стручног деловања – третмана у заједници условно осуђених, усмереног према њиховој успешној социјалној интеграцији у друштво. Илић З. /2010/: Заштитни надзор условно осуђених лица – алтернатива која обећава, у: *Превенција и шрејман поремећаја понашања*, стр. 218

сврхе условне осуде уопште која је прописана у чл. 64. ст. 2. наведеног законика, а тиче се заправо избегавања примене казне, односно да се према учиниоцу лакшег кривичног дела не примени казна кад се може очекивати да ће упозорење уз претњу казне довољно утицати на учиниоца да више не врши кривична дела. Дакле, суштина условне осуде са заштитним надзором јесте тежња да се избегну све негативне последице казне лишења слободе, нарочито краткотрајних, па да се са овом мером упозорења делује на плану специјалне превенције и да се изврши на осуђеног позитиван утицај како даље не би вршио кривична дела и то превасходно активним деловањем на њега – успостављањем заштитног надзора.⁸³

Како је конципирана у Кривичном законнику, условна осуда са заштитним надзором представља заправо само модалитет условне осуде који се изриче у ситуацији када суд процени да се општа сврха изрицања кривичних санкција, као и посебна сврха изрицања мера упозорења не би постигла уколико би се према учиниоцу само изрекла обична условна осуда, односно само упозорење уз претњу казном. Дакле, према решењу из Кривичног законика заштитни надзор је само једна допунска мера уз условну осуду која толико не проширује поље примене и на оне случајеве где је пре његовог увођења требало изрицати затвор, колико смањује ризик код одређене категорије условно осуђених где је он повећан да ће поново извршити кривично дело.⁸⁴

Тај додатни квалитет који је предвиђен код условне осуде са заштитним надзором који се заправо састоји у мерама помоћи, старања, надзора и заштите, према чл. 71. ст. 2. КЗ, представља оно што заправо одваја ову санкцију од условне осуде и судске опомене као класичних мера упозорења, јер захтева одговарајуће активно деловање од стране одређених државних органа и установа како би се реализовала разноврсна

---

83 Вид. Стојановић З. /2017/, *op.cit.*, стр. 320

84 Стојановић З. /2014/: *Кривично право – ошши гео*, двадесет прво издање, Београд, стр. 345

садржина заштитног надзора. Та дистинктивна одлика условне осуде са заштитним надзором даје јој квалитет алтернативне кривичне санкције схваћене на напред описани начин, односно као кривичне санкције која замењује казну лишења слободе, а која захтева вршење одређеног надзора над понашањем и деловањем осуђеног у одређеном временском периоду.

Дакле, сви услови који су Кривичним закоником предвиђени како за изрицање, тако и за опозивање класичне условне осуде примењују се и у случају условне осуде са заштитним надзором. Њен додатни квалитет јесте стављање под заштитни надзор који се, по чл. 72. ст. 1. КЗ, може изрећи учиниоцу кривичног дела у случају када му се изрекне условна осуда, ако се, по оцени суда, с обзиром на његову личност, ранији живот, држање после извршеног кривичног дела, а нарочито његов однос према жртви кривичног дела и околности извршења дела, може очекивати да ће се заштитним надзором потпуније остварити сврха условне осуде. Наведено значи да је процена суда у сваком конкретном случају да ли ће се заштитним надзором и одређеном обавезом у оквиру њега позитивно утицати на учиниоца да због истих разлога који су довели до извршења кривичног дела поново га не врши.⁸⁵

Сама садржина заштитног надзора је регулисана у чл. 73. КЗ кроз десет обавеза које се могу одредити условно осуђеном лицу. То су следеће обавезе:⁸⁶

1. јављање органу надлежном за извршење заштитног надзора у роковима које тај орган одреди;
2. оспособљавање учиниоца за одређено занимање;
3. прихватање запослења које одговара способностима учиниоца;
4. испуњавање обавеза издржавања породице, чувања и васпитања деце и других породичних обавеза;

---

85 Према чл. 72. ст. 2. КЗ, заштитни надзор одређује суд у пресуди којом изриче условну осуду и одређује мере заштитног надзора, њихово трајање и начин њиховог испуњавања.

86 Илић З., *op.cit.*, стр. 230

5. уздржавање од посећивања одређених места, локала или приредби, ако то може бити прилика или подстицај за поновно вршење кривичних дела;
6. благовремено обавештавање о промени места боравка, адресе или радног места;
7. уздржавање од употребе дроге или алкохолних пића;
8. лечење у одговарајућој здравственој установи;
9. посећивање одређених професионалних и других саветовалишта или установа и поступање по њиховим упутствима;
10. отклањање или ублажавање штете причињене кривичним делом, а нарочито измирење са жртвом учињеног кривичног дела.

Приликом опредељивања коју ће од наведених обавеза да изрекне учиниоцу и колико ће бити њихово трајање, чл. 74. КЗ прописује да ће се нарочито узети у обзир године живота учиниоца, његово здравствено стање, склоности и навике, побуде из којих је извршио кривично дело, држање после извршеног кривичног дела, ранији живот, личне и породичне прилике, услове за испуњење наложених обавеза, као и друге околности које се односе на личност учиниоца, а од значаја су за избор мера заштитног надзора и њихово трајање.⁸⁷ Иначе, суд се може определити да учиниоцу изрекне једну или више предвиђених обавеза, с тим што је дужан да одреди трајање сваке од њих, с обзиром да се заштитни надзор не мора поклапати са временом проверавања, односно може трајати и краће.

---

87 Осим околности које закон наводи, суд би приликом избора одређених обавеза морао да има у виду и спремност учиниоца да испуњава одређену обавезу. Наиме, иако се не захтева престанак осуђеног приликом стављања под заштитни надзор, ипак је његова спремност да испуњава постављене обавезе због саме природе тих обавеза и сврхе заштитног надзора веома важна околност коју суд треба да има у виду. У оним случајевима где се са сигурношћу може закључити да је та спремност без оправданих разлога одсутна, озбиљно се доводи у питање оправданост изрицања ове алтернативне санкције. Стојановић З. /1979/: Условна осуда са заштитним надзором са аспекта предстојеће примене, *Правни животи*, бр. 10, стр. 25

Из чл. 75. КЗ произлази да се време трајања мера заштитног надзора одређује у оквиру рока проверавања утврђеног у условној осуди, па стога је могуће да заштитни надзор престане и пре истека рока проверавања уколико је од стране суда одређен краћи рок. Поред наведеног начина престанка заштитног надзора, предвиђен је још један начин, а то је ако у току трајања заштитног надзора суд утврди да је испуњена сврха ове мере, може заштитни надзор укинути и пре истека одређеног времена. Иначе, заштитни надзор престаје опозивањем условне осуде, а у току трајања заштитног надзора суд може, с обзиром на остварене резултате, поједине обавезе укинути или заменити другим.

На крају су предвиђене и последице неиспуњавања обавезе заштитног надзора, па је у чл. 76. КЗ прописано да ако осуђени коме је изречен заштитни надзор не испуњава обавезе које му је суд одредио, суд га може опоменути, или може раније обавезе заменити другим, или продужити трајање заштитног надзора у оквиру времена проверавања, или опозвати условну осуду. За коју ће се од наведене четири последице суд одлучити зависи од околности сваког конкретног случаја, али је евидентно да ће на ту одлуку свакако утицати и конкретни разлози и околности због којих те обавезе у оквиру заштитног надзора нису испуњене.

С друге стране, овде се поставља питање, уколико се суд у случају неиспуњења обавеза из заштитног надзора одлучи за опозив условне осуде, у ком року ће је опозвати, с обзиром да у наведеној одредби није то изричито наведено.⁸⁸ Да ли се у том случају примењује аналогија са опозивом условне осуде уопште где је прописано да се она може опозвати и после протекла рока проверавања у случају неиспуњења обавеза из чл. 65. ст. 2. КЗ, а најдоцније у року од једне године од дана кад је протекло време проверавања?

---

88 Стојановић З. /2017/, *op.cit.* стр. 327

Оправдано у теорији преовлађује схватање да се у овом случају не може применити аналогија⁸⁹, преваходно из разлога што је Кривични законик изричито навео случајеве у којима се условна осуда може опозвати и након времена проверавања у чл. 70. КЗ, не обухватајући ту случај када се не испуњава нека од обавеза из заштитног надзора. Такође, аналогија није могућа ни због чињенице да се овде ради о сасвим другачијој природи обавеза, него оним које су наведене у чл. 65. ст. 2. КЗ, односно ради се о трајнијим мерама које представљају одређени вид помоћи, старања, надзора и заштите, за разлику од враћања имовинске користи, накнаде штете проузроковане кривичним делом и другим кривичноправним мерама предвиђеним посебним кривичним законодавством које су по својој суштини једнократне обавезе.

Што се тиче самих обавеза које чине садржину заштитног надзора, а њих десет је наведено у чл. 73. КЗ, прво што би се могло приметити јесте да заправо суд приликом опредељења за неку од њих мора у сваком случају да одреди бар њих две, јер се без одређивања прве обавезе која се састоји у јављању органу надлежном за извршење заштитног надзора не би ни могао реализовати заштитни надзор у погледу осталих обавеза. Дакле, практично суд увек мора да одреди прву обавезу, а уз њу неку од осталих девет обавеза која се суштински односи на деловање на учиниоца кривичног дела и спречавање његовог противправног понашања у будућности.⁹⁰ У погледу осталих прописаних обавеза може се генерално стога констатовати да су све превентивне природе, односно да имају за циљ утицај на учиниоца да не понови криминално понашање.⁹¹

Такође се може приметити да су све оне уопштено одређене, неке чак и сувише непрецизно, па је приликом њиховог одређивања потребно

---

89 Вид. Стојановић З. /2014/: *Кривично право – општи гео*, *op.cit.*, стр. 347

90 Наведени закључак произлази и из чл. 19. Правилника о начину извршења ванзаводских санкција и мера и организацији и раду Повереника, а где је прописано да је у циљу успешног спровођења програма заштитног надзора осуђени дужан да се јавља поверенику у време, на начин и на месту које повереник одреди, у складу са законом.

91 Лазаревић Љ., *op.cit.*, стр. 316

да суд учини додатни напор и ближе одреди њихов конкретни садржај. У погледу сваке од њих појединачно може се констатовати следеће:

– *оспособљавање учиниоца за одређено занимање* је обавеза која заправо подразумева ангажовање школских установа и различитих образовних центара у циљу едукације осуђеног. Стога је ово мера којом се налаже осуђеном који се налази на редовном или ванредном школовању да редовно похађа наставу и да полаже одговарајуће испите како би се оспособио за одређено занимање или да, пак, започне одређени образовни курс ради стицања одређених примењивих знања, а што се све врши под надзором надлежног повереника⁹². Широк је дијапазон могућности у оквиру ове обавезе, па тако може се радити о сарадњи са одређеним средњим занатским школама у оквиру државног образовног система, а могуће је и да се осуђени упише на одређени програм ради стручног усавршавања или стицања одређених примењивих вештина. Имајући у виду да је законска формулација ове обавезе сасвим уопштена, на суду је да је конкретизује, а на поверенику је да у конкретном случају омогући њено извршење, сарадњом за одговарајућим образовним установама.

Управо овде је и кључан проблем, које су то образовне установе? Да ли само оне које су основане од стране државе или у обзир долазе и приватне школе и образовне институције? С обзиром да питање финансирања и трошкова овакве едукације осуђеног није уопште решено у Кривичном законнику и Закону о извршењу ванзаводских санкција и мера, нити, пак, у Правилнику о начину извршења ванзаводских санкција и мера и организацији и раду Повереника, тешко да би се, прво, могло прихватити да се овакво школовање и стручно усавршавање може остварити кроз образовне установе које су у приватном власништву, имајући у виду да је за њих потребно уплатити заиста висок износ школарине, а што свакако није нити одређено, нити планирано да се финансира из буџета

---

92 Према чл. 20. Правилника о начину извршења ванзаводских санкција и мера и организацији и раду Повереника, надлежни повереник прати и проверава у којој мери осуђени испуњава обавезе редовног или ванредног школовања или друге утврђене облике стручног оспособљавања или стицања вештина.

Републике Србије. С друге стране, у погледу државних средњих школа и факултета предвиђени су иначе посебни услови уписа, те лице које није положило пријемни испит и које не испуњава одређене прописане услове не може ни у ком случају, без обзира на његове жеље или евентуално жеље поступајућег судије, да се у тим образовним установама школује. Једина је заправо примењива ситуација да је учинилац већ ученик или студент неке државне образовне установе, па да практично наставља да се школује за време вршења заштитног надзора за занимање које је раније изабрао.⁹³ Све ово заправо упућује на закључак да је ова обавеза у оквиру условне осуде са заштитним надзором практично само једно „мртво слово на папиру“, те да због претходно наведених нерегулисаних питања самог начина њеног извршења и извора финансирања (осим финансирања од стране осуђеног, што би се, с друге стране, претворило у један вид и новчаног кажњавања), она није ни могла суштински заживети у пракси.

– *прихватање запослења које одговара способностима учиниоца* је обавеза која захтева активну сарадњу повереника и Националне службе за запошљавање⁹⁴ Међутим, у светлу хроничне високе стопе незапослености у нашем друштву и константних неповољних економских услова, поставља се питање реалног домашаја ове обавезе која се изриче учиниоцу кривичног дела. Да ли је реална замисао да ће у ситуацији када су веома мале шансе за све грађане да пронађу било какав посао преко службе за запошљавање, то управо успети осуђеном за кривично дело и то баш запослења које одговара његовим способностима? Стога је потребно да законодавац размотри да ли је и даље целисходно постојање ове обавезе, бар у овом облику, с обзиром на фактичку немогућност њеног извршења.⁹⁵

---

93 Слична обавеза постоји у малолетничком кривичном праву у оквиру васпитних мера посебних обавеза, а тиче се редовног похађања школе од стране малолетника (чл. 14. ст. 2. тач. 3) Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица). Вид. Шкулић М. /2011/: *Малолетничко кривично право*, Београд стр. 291

94 У чл. 21. Правилника о начину извршења ванзаводских санкција и мера и организацији и раду Повереника наведено је да повереник, у сарадњи са службом за запошљавање или према понуђеним пословима на тржишту рада, помаже осуђеном у проналажењу одговарајућег занимања и прати спремност осуђеног да га прихвати.

95 Вид. Стојановић З. /2017/, *op.cit.*, стр. 324

С друге стране, управо на овом месту би се могло расправити питање увођења друштвено-корисног рада као једне од обавеза код заштитног надзора. Зашто тај рад и запослење које се као обавеза намеће условно осуђеном не би био у општекорисне сврхе? У упоредном праву постоје значајни примери где је код условне осуде са заштитним надзором као једна од обавеза предвиђен рад у јавном интересу⁹⁶, па би било знатно ефикасније од садашњег законског решења да се на овом месту заправо сусретну те две алтернативне санкције, односно у овом случају би рад у јавном интересу заправо представљао допунску обавезу условно осуђеног, где би у случају непоштовања ове обавезе дошло, у крајњем, до опозива условне осуде и замене за казну затвора. Оваква обавеза би била неупоредиво ефикаснија од проналажења запослења осуђеном, а он би био радно ангажован на друштвено-корисним пословима у одређеном временском периоду.

С претходно наведеним у вези, поставља се питање да ли је потребна сагласност осуђеног за обавезе које су му наметнуте у оквиру заштитног надзора, а посебно да ли би био неопходан пристанак учиниоца уколико би постојала обавеза у виду друштвено-корисног рада? Како наш законодавац у Кривичном законнику експлицитно није предвидео сагласност осуђеног као један од услова, то она и није потребна код предвиђених обавеза у оквиру условне осуде са заштитним надзором. Међутим, како је напред наведено, спремност учиниоца да испуњава постављене обавезе због саме природе тих обавеза и сврхе заштитног надзора ипак је веома важна околност коју суд треба да има у виду.⁹⁷ С друге стране, потпуно би друга ствар била уколико би као једна од обавеза била предвиђена могућност изрицања рада у јавном интересу, те би и овде, као и у случају када се ради о раду у јавном интересу као самосталној санкцији, био неопходан пристанак осуђеног, а све у циљу поштовања општеприхваћеног универзалног правила о забрани принудног рада. Стога, једино у тој ситуацији био

---

96 Вид. члан 132-54 Кривичног законика Француске (*Code Pénale*), као и члан 56б.став 2. Кривичног законика Немачке (*Strafgesetzbuch*).

97 Стојановић 3. /1979/, *op.cit.*, стр. 25, као и Стојановић 3. /2017/, *op.cit.*, стр. 325

би предвиђен обавезан услов у виду пристанка учиниоца кривичног дела за примену те конкретне обавезе у оквиру условне осуде са заштитним надзором.

– *испуњавање обавеза издржавања породице, чувања и васпитања деце и других породичних обавеза* је заправо читав сплет обавеза који је предвиђен одредбама Породичног закона и у чијој реализацији учествују како повереник, тако и надлежни центар за социјални рад.⁹⁸ Дакле, овде је у питању различит скуп породичних обавеза, како оних везаних за супружника, брачног или ванбрачног, тако и обавеза између родитеља и деце, а такође и оних који произлазе из односа усвојитеља и усвојеника, хранитеља и храњеника, као и старатеља и штићеника. Овде се посебно наглашава и обавеза издржавања чланова породице, а која је иначе код кривичног дела недавање издржавања из чл. 195. КЗ, у ст. 4., такође предвиђена као могућност код изрицања условне осуде.⁹⁹ Овде је, дакле, могућа ситуација да се за наведену обавезу издржавања одреди и заштитни надзор, па наведено зависи од процене суда да ли ће у конкретном случају применити одредбе чл. 65. ст. 2. КЗ и изрећи обичну условну осуду за коју је везао и испуњење претходно наведене обавезе издржавања или ће, пак, изрећи условну осуду са заштитним надзором чија ће основна обавеза бити испуњење обавезе издржавања, уз праћење њеног извршења од стране надлежног повереника.

– *уздржавање од посећивања одређених места, локала или приредби, ако то може бити прилика или подстицај за поновно вршење кривичних дела* представља обавезу која је термилошки непрецизно одређена, јер сам термин „уздржавање“ не упућује на закључак да се ради о некој

---

98 Према чл. 22. Правилника о начину извршења ванзаводских санкција и мера и организацији и раду Повереника, повереник, у сарадњи са установама социјалне заштите и кроз контакте са члановима породице, проверава испуњавање обавеза издржавања породице, чувања и васпитавања деце и других породичних обавеза.

99 Чл. 195.ст. 4. КЗ прописује да ако изрекне условну осуду, суд може одредити обавезу учиниоцу да измири доспеле обавезе и да уредно даје издржавање. Овде се заправо ради о могућности суда да, на основу одредбе чл. 65. ст. 2. КЗ, с обзиром да се ради о обавези која је посебно предвиђена кривичноправним одредбама, на описани изрекне условну осуду само без заштитног надзора.

забрани, већ пре да се ради о извесном устручавању од посећивања одређених места, са могућношћу и толеранције супротном поступању. Због тога је неопходно да се предметна обавеза конкретизује¹⁰⁰, те би било пожељно да буде формулисана у облику забране уз одређивање могућности периодичног проверавања поштовања те забране, а како би се олакшало њихово контролисање од стране надлежног повереника. Иначе, према чл. 23. Правилника о начину извршења ванзаводских санкција и мера и организацији и раду Повереника, повереник би требало да саветодавним радом утиче на осуђеног да не посећује одређена места, локале или приредбе које могу бити прилика или подстицај за поновно вршење кривичних дела. Сама ова одредба поменутог правилника указује на одсуство било какве изричите забране, већ се све своди на неку неодређену саветодавну улогу повереника да у конкретном случају осуђени испуни предметну обавезу, без могућности бар периодичног њеног проверавања у било ком смислу.

Када се ова обавеза из заштитног надзора упореди са процесном одредбом из чл. 197. ЗКП о забрани прилажења, састајања или комуницирања са одређеним лицем и посећивања одређених места, која је сличне садржине,¹⁰¹ а која је предвиђена ради обезбеђења неометаног вођења кривичног поступка, произлази да је поменута процесна мера знатно боље формулисана, посебно са аспекта могућности њеног извршења и нарочито имајући у виду одредбу ст. 2. наведеног члана којом је одређено да се уз наведену меру, а ради њене провере, може наложити окривљеном да се повремено јавља полицији, поверенику из органа државне управе надлежном за извршење кривичних санкција или другом државном органу одређеном законом.¹⁰² Код заштитног надзора

---

100 Стојановић З. /2017/, *op.cit.*, стр. 324

101 Према одредби чл. 197. ст. 1. ЗКП, ако постоје околности које указују да би окривљени могао ометати поступак утицањем на оштећеног, сведоке, саучеснике или прикриваче или би могао поновити кривично дело, довршити покушано кривично дело или учинити кривично дело којим прети, суд може забранити окривљеном прилажење, састајање или комуницирање са одређеним лицем или забранити посећивање одређених места.

102 Вид. Илић Г., Мајић М., Бељански С., Трешњев А., *op.cit.*, стр. 457-458

такво неко законско одређење и прецизирање ни у материјалноправним, а ни у извршним одредбама уопште не постоји, па је то и мањкавост код ове обавезе која се због своје широке и неодређене формулације, без могућности провере њеног поштовања, у пракси стога успешно и не примењује.

– *благовремено обавештавање о промени места боравка, адресе или радног места* јесте обавеза осуђеног да о свакој промени своје адресе или радног места одмах обавести надлежног повереника. Оваква обавеза практично представља једну споредну обавезу осуђеног коју он у сваком случају мора да поштује, па се поставља питање да ли је уопште њено место међу обавезама које захтевају заштитни надзор или је то једноставно обавеза сваког осуђеног који се налази на слободи и коме је изречена предметна условна осуда? Како повереник иначе води евиденцију о свим обавештењима од стране осуђеног о промени места боравка, адресе или радног места (чл.24. Правилника о начину извршења ванзаводских санкција и мера и организацији и раду Повереника), оправдано би било предвидети обавезно одређивање ове обавезе уз сваку од осталих обавеза заштитног надзора за коју се определи суд. Уколико би се суд определио само за ову обавезу, не види се у чему би се састојале заправо *мере помоћи, старања, надзора и заштите*, како је законски формулисан појам заштитног надзора (чл. 71. ст. 2. КЗ), с обзиром да се овде само ради о благовременом извештавању надлежног повереника о промени места боравка или радног места, а како би заправо повереник могао да има контакт са осуђеником и надзире извршавање осталих обавеза. Стога је карактер ове обавезе у сваком случају допунски и чини се да је и њено изрицање обавезно уз свако одређивање заштитног надзора, а како би се омогућило његово успешно спровођење. Зато су неопходне законодавне корекције у самом Кривичном законнику, где би код ове обавезе било уведено њено обавезно изрицање, а она сама издвојена од осталих обавеза које по својој садржини захтевају примену правог заштитног надзора од стране надлежног органа.

– уздржавање од употребе дроге или алкохолних пића представља обавезу из заштитног надзора којој се могу упутити исте примедбе као и код обавезе уздржавања од посећивања одређених места, с обзиром на њену терминолошку непрецизност. Наиме, како би се постигли делотворни резултати неопходно је да оваква врста обавезе буде одређена као забрана осуђеном да у одређеном временском периоду употребљава дрогу или алкохолна пића, те да се стога у одређеним временским размацима врше провере поштовања те забране. Овако како је ова обавеза сада формулисана она је суштински непримењива, јер се не зна начин на који ће се заправо утврдити да осуђени крши ову обавезу уздржавања. На то упућује и чл. 25. Правилника о начину извршења ванзаводских санкција и мера и организацији и раду Повереника који прописује да ће повереник саветодавним и едукативним радом са осуђеним и његовом породицом или блиским лицима, помоћи осуђеном да се уздржава од злоупотребе психоактивних супстанци и да схвати њихову штетност. Осим што давање савета ни у ком случају не ствара обавезу осуђеног да се тих савета и придржава, овде се поставља питање стручности надлежног повереника за наведени „саветодавни и едукативни рад“, посебно што ни Закон о извршењу кривичних санкција, нити Закон о извршењу ванзаводских санкција и мера нигде не помињу било какве услове који су потребни да би неко лице радило у Пробационој служби.¹⁰³ Стога и не постоје гаранције да је управо надлежни повереник иоле стручан да врши едукативан рад са осуђенима код којих је баш употреба дроге или алкохола довела до извршења кривичног дела.

Све претходно наведено упућује на закључак да је неопходно да се ова обавеза прецизније и поузданије формулише као забрана

¹⁰³ Наведено представља велики пропуст законодавца, посебно што и Токијска правила, и правила Савета Европе посвећују читаве одељке овим питањима: критеријуми приликом избора, статус, признања... Хрватски Закон о пробацији садржи једну такву одредбу која гласи: *Пробацијске услове обављају пробацијски службеници који су образовани у подручју социјалне педогоије, социјалног рада, психологије, правних знаности, а изнимно и других друштвених и хуманистичких знаности*. Таква или слична одредба не постоји у нашем законодавству. Вид. Игњатовић Ђ. /2014/, *op.cit.*, стр. 60

коришћења опојних дрога и алкохола, уз периодично проверавање од стране надлежног повереника поштовања те забране, а што би се заправо реализовало кроз давање узорка крви од стране осуђеног у одређеним временским размацама, а које би надлежна здравствена установа анализирала и утврдила да ли има присуства опојне дроге или алкохола у организму. Чим би се на тај начин утврдило присуство опојне дроге или алкохола у организму осуђеног, јасно би било да је забрана прекршена, те би повереник одмах обавестио суд о наведеном, ради даљег одлучивања.¹⁰⁴ Стога је у наведеном смислу потребно извршити прецизирања и допуне законских одредби, као и одредби поменутог правилника о начину извршења ове обавезе, како би дошло најзад до оживљавања примене ове обавезе у пракси. Саветодавна улога која је сада прописана за повереника недовољна је и апсолутно неадекватна у смислу ове обавезе из заштитног надзора.¹⁰⁵

– лечење у одговарајућој здравственој установи и посећивање одређених професионалних и других саветодавних или установа и поскупљење по

104 Таква пракса је заступљена у великом броју земаља: САД, Велика Британија, Француска, Немачка. У Великој Британији је 2016. године започет програм примене електронске нарукнице за детекцију алкохола која се носи на чланку и утврђује ниво алкохола у организму (*SCRAM Continuous Alcohol Monitoring*). Наведена електронска направа коју осуђени носи на себи, на сваких пола сата мери ниво алкохола у организму осуђеног и свако кршење забране конзумације алкохола се електронски детектује, па тако пружа на увид пробационом службенику. Ова мера се примењује у случајевима када је неко лице извршило кривично дело под дејством алкохола, а није погодна за зависнике од алкохола којима је потребан третман и лечење.

105 У чл. 53. Закона о извршењу ванзаводских санкција и мера предвиђена је као једна од мера код условног отпуста уздржавање од употребе дрога и алкохола, те да – ако повереник основано сумња да се осуђени не придржава те обавезе, а на основу непосредног увида или информација добијених од породице или других лица блиских осуђеном, овлашћен је да обави одговарајуће тестирање на присуство психоактивних супстанци, па ако на тај начин утврди да се осуђени не придржава поменуте обавезе или ако осуђени одбије тестирање сматраће се да није испунио обавезу из одлуке о условном отпусту. Поставља се питање зашто идентична одредба није предвиђена код обавеза код условне осуде са заштитним надзором у поменутом закону (чл.34. – 37.), већ је само везана за условни отпуст у поменутом чл.53., а у чл. 25. Правилника о начину извршења ванзаводских санкција и мера наведен је само већ поменути „саветодавни и едукативни рад“ повереника код условне осуде са заштитним надзором, без његовог овлашћења да нареди тестирање осуђеног. У питању су велики пропусти и недоречености законодавца у извршној материји, што је проузроковало и колизију норми закона који прописују извршење кривичних санкција и донетог правилника о њиховом непосредном извршењу.

њиховим ујушцијима су осма и девета обавеза које су прописане као садржина заштитног надзора. У чл. 26. и 27. напред поменутог Правилника наведено је да повереник у непосредном контакту пружа подршку осуђеном на лечењу и прати ток његовог лечења кроз редовну сарадњу са одговарајућом здравственом установом, а такође пружа подршку и подстиче осуђеног да се укључи у третман у одговарајућем саветовалишту или установи и прати ток третмана кроз редовни контакт са стручним радницима. Ове обавезе су у непосредној вези са седмом обавезом уздржавања од употребе дроге или алкохолних пића, па се овде поставља и питање њиховог разграничења са мерама безбедности обавезног лечења наркомана и обавезног лечења алкохоличара. Наиме, који су то случајеви када ће се применити условна осуда са заштитним надзором у наведеном смислу, а када ће се уз условну осуду изрећи поменуте мере безбедности? Из самих услова предвиђених у чл. 83. и 84. КЗ произлази да се мере безбедности обавезног лечења наркомана и алкохоличара изричу учиниоцу који је дело учинио услед зависности од употребе опојних дрога, односно услед зависности од употребе алкохола. Такав услов није предвиђен за поменуте обавезе у оквиру заштитног надзора, па се оставља суду на оцену да ли су то и ситуације када је кривично дело извршено услед неке од наведених зависности. У теорији је изнето мишљење да ће се условна осуда за заштитним надзором у виду обавеза које су претходно описане изрећи када је реч о лакшим кривичним делима, односно у случајевима у којима нису испуњени услови за изрицање ових мера безбедности (када кривично дело није учињено услед зависности од употребе опојних дрога или алкохола), као и у случајевима када постоји потреба да се учиниоцу наложи извршавање и неке друге обавезе из заштитног надзора.¹⁰⁶ Овај став треба прихватити као исправан и логичан, јер у ситуацији када је у питању вршење кривичног дела под утицајем алкохола или опојних дрога, али без медицински утврђене зависности, погодно је управо изрећи овакву врсту санкције где би заштитни надзор

---

106 Стојановић 3./2017/, *op.cit.*, стр. 326

постигао своју сврху, док у случају утврђене зависности предметне мере безбедности су најадекватније, с тим да уколико је потребно учиниоцу наложити извршавање и неких других обавеза из заштитног надзора, суд би и тада могао да оптира за ову могућност.

– *отклањање или ублажавање штеће причињене кривичним делом, а нарочито измирење са жртвом учињеној кривичној дела* је последња обавеза која је предвиђена као садржина заштитног надзора из чл. 73. КЗ и која је установљена ради обезбеђења начела постизања ресторативне правде. Према чл. 28. Правилника о начину извршења ванзаводских санкција и мера и организацији и раду Повереника, код ове обавезе поверенику је поверена посредничка улога. Наиме, према поменутој одредби повереник посредује у односима између осуђеног и жртве ради измирења или поводом постизања споразума о отклањању или ублажавању штете. Из садржине цитиране одредбе произлази да се овде ради о једном неформалном поступку помирења и поравнања између учиниоца и жртве, а који се одвија пред надлежним повереником. Како је већ напред истакнуто да у релевантним законима нису предвиђени било какви услови за избор лица за Повереничку службу, поставља се питање да ли је повереник стручан за вршење медијације између осуђеног и оштећеног? Имајући у виду одредбе Закона о посредовању у решавању спорова потребно је испуњење одређених законских услова¹⁰⁷ да би одређено лице обављало посредовање, па како за повереника нису предвиђени никакви посебни услови за избор, нити било каква обука у напред наведеном смислу (а што је свакако за посредника обавезно), из тога произлази закључак да надлежни повереник свакако не може такав деликатан посао вршити на начин како би то чинило лице које у том смислу има специјализована знања. Стога је потребно извршити корекцију

---

107 Према чл. 33. ст. 2. Закона о посредовању у решавању спорова, за обављање послова посредника лице мора да испуњава следеће услове: 1) да је пословно способно; 2) да је држављанин Републике Србије; 3) да је завршило основну обуку за посредника; 4) да има високу стручну спрему; 5) да није осуђивано на безусловну казну затвора за кривично дело које га чини недостојним за обављање послова посредовања; 6) да има дозволу за посредовање; 7) да је уписано у Регистар посредника.

наведених кривичноправних одредби, а посебно одредби правилника којим се одређује начин извршења ове обавезе, те упутити осуђеног и жртву кривичног дела на поступак пред посредником који је уписан у Регистар посредника, а са којим ће сарађивати надлежни повереник и пратити ток поступка измирења и поравнања пред њим.

Све претходно наведене обавезе које су предвиђене као садржина заштитног надзора су, дакле, регулисане чл. 73. КЗ и суд се приликом одређивања за ову алтернативну кривичну санкцију мора одлучити да осуђеном изрекне једну или, пак, више ових обавеза. Међутим, суд не може неку другу обавезу, ван предвиђених, обухватити условном осудом са заштитним надзором, нити може надлежни повереник поступати по таквој одлуци суда, без обзира што евентуално суд сматра да би у датом случају било најцелисходније да се та обавеза изрекне осуђеном.¹⁰⁸

У погледу самог извршења условне осуде са заштитним надзором законодавац је проценио да се ради о алтернативној кривичној санкцији, па је наведено питање решио Законом о извршењу ванзаводских санкција и мера у чл. 34. – 37. Прописано је да је суд који је одлучивао у првом степену дужан да извршну одлуку, с подацима о личности осуђеног лица прибављеним током кривичног поступка, достави надлежној повереничкој канцеларији у року од три дана од дана када је одлука постала извршна, а за само извршење је надлежан повереник који је дужан да одмах, по пријему одлуке, предузме потребне радње за њено извршење и да, по потреби, успостави сарадњу са породицом осуђеног, полицијом, установама здравствене и социјалне заштите, послодавцем и другим установама, организацијама и удружењима. Повереник је такође дужан да у року од петнаест дана од дана пријема одлуке изради програм извршења заштитног надзора, те упознаје осуђеног са програмом и са

---

108 Вид. Лазаревић Љ. /2011/, *op.cit.*, стр.317.Занимљиво је решење у праву Хрватске где је последња посебна обавеза која се може одредити уз условну осуду одређена на следећи начин: „друге обавезе које су примерене, с обзиром на учињено кривично дело.“ На тај начин је дата слобода судији да одреди и неку другу обавезу учиниоцу кривичног дела, а за коју сматра да је најадекватнија у датом случају, посебно имајући у виду учињено кривично дело.

последицама неизвршења обавеза. Наведени програм повереник доставља надлежном суду и одговарајућем органу, установи, организацији, односно послодавцу са којим је у конкретном случају успоставио сарадњу. Такође је прописано да на тај програм осуђено лице има право приговора надлежном суду у року од три дана од дана упознавања са програмом (чл.35. Закона о извршењу ванзаводских санкција и мера).

Иначе, у чл. 36. Закона о извршењу ванзаводских санкција и мера регулисано је праћење извршења заштитног надзора, те ће с тим у вези повереник одмах обавестити суд и Повереничку службу о почетку и завршетку заштитног надзора у вези са извршењем условне осуде. У случају да извршење заштитног надзора не отпочне у року од тридесет дана после пријема извршне одлуке или осуђени не прихвати извршење заштитног надзора, повереник је дужан да одмах о томе обавести суд који је одредио заштитни надзор. Ако осуђени током спровођења програма не испуњава обавезе које су му одређене, повереник ће такође о томе обавестити суд и Повереничку службу, уз навођење разлога, те је дужан да суду и Повереничкој служби достави извештај о околностима које битно утичу на спровођење програма.

У чл. 37. претходно наведеног закона предвиђено је да ће на основу оствареног успеха у извршењу заштитног надзора повереник у извештају предложити суду да замени или укине поједине обавезе осуђеног. Ако повереник на основу остварених позитивних резултата сматра да је у потпуности испуњена сврха заштитног надзора, он ће у извештају предложити суду да се осуђеном укине заштитни надзор пре истека рока проверавања, а што је у вези са чл. 71. ст. 3. КЗ где је прописано да ако суд утврди у току трајања заштитног надзора да је испуњена сврха ове мере, може заштитни надзор укинути пре истека одређеног времена. Дакле, повереник који спроводи заштитни надзор извештава суд о резултатима који су остварени, те потом суд може, уколико сматра да је сврха

заштитног надзора остварена, и пре истека одређеног времена заштитни надзор укинути.¹⁰⁹

Што се тиче опозивања условне осуде са заштитним надзором у ситуацији када осуђени не испуњава предвиђене обавезе, сам поступак о опозивању условне осуде, па и условне осуде са заштитним надзором, предвиђен је у глави XXIII Законика о кривичном поступку, у оквиру поступака за преиначење правноснажне пресуде, у чл. 545. – 551. Наиме, у чл. 545. ЗКП прописано је да се поступак за опозивање условне осуде на захтев овлашћеног тужиоца покреће пред судом који је судио у првом степену:

1. ако је у условној осуди одређено да ће се казна извршити ако осуђени не врати имовинску корист прибављену кривичним делом, не накнади штету коју је проузроковао кривичним делом или не испуни друге обавезе предвиђене кривичним законом у одређеном року;
2. ако осуђени коме је одређен заштитни надзор не испуњава обавезе које му је суд одредио.

Судија појединац одмах по пријему захтева за опозивање условне осуде може спровести потребне провере ради утврђивања чињеница и прикупљања доказа важних за одлуку (чл.546. ЗКП), те потом наредбом одређује дан, час и место одржавања рочишта за опозивање условне осуде. На то рочиште се позивају странке и бранилац, с тим што се

---

¹⁰⁹ У пракси делатност повереника је претежно заснована на активностима надзора и контроле, а извршење оних санкција и мера које захтевају пробациони (третмански) рад у ужем, правом смислу речи, за сада је у другом плану, што представља велики проблем. Стога је потребно да се у наредном периоду учине кораци да ове суштинске активности повереника буду примарне, а да се контрола и надзор обављају организационо и технички на другачији и примеренији начин, при чему се ту пре свега мисли на потребу укључивања и других друштвених субјеката у рад повереничке службе на локалном нивоу. Илић З., Маљковић М./2015/: Повереничка служба и заштитни надзор условно осуђених лица у Србији – стање, дилеме и изазови, у: *Сујројшћивљање савременим облицима криминалишћейта – анализа сћања, евројски сћандарди и мере за унајређење*, Том 1, зборник радова, Криминалистичко полицијска академија, Београд, стр. 133

у случају опозива условне осуде са заштитним надзором на рочиште позива и повереник задужен за извршење наведене условне осуде, који ће образложити свој раније достављени извештај (чл. 547. ЗКП). У позиву ће се осуђени упозорити да ће се у случају његовог недоласка или када одбрана није обавезна, недоласка браниоца на рочиште, рочиште одржати, а позив осуђеном мора се доставити тако да између дана достављања позива и дана одржавања рочишта остане најмање осам дана.¹¹⁰

Сам ток рочишта је описан у чл. 548. ЗКП на тај начин што рочиште за опозивање условне осуде почиње изношењем разлога за опозив условне осуде од стране овлашћеног тужиоца. После тога судија позива оптуженог да се изјасни о захтеву овлашћеног тужиоца. Ако се води поступак за опозивање условне осуде са заштитним надзором, судија ће о наводима да осуђени није испуњавао обавезе које му је суд одредио, испитати повереника који је био надлежан за извршење условне осуде са заштитним надзором.¹¹¹ Након тога, одмах по окончању рочишта за опозивање условне осуде судија ће донети пресуду којом се одбија или усваја захтев за опозивање условне осуде. Пресудом ће одбити захтев за опозивање условне осуде ако утврди да нема основа за опозивање условне осуде, а у тој пресуди судија по службеној дужности може одлучити да:

1. у оквиру времена проверавања продужи рок за испуњење обавезе или, ако осуђени из оправданих разлога не може да испуни постављену обавезу, да га ослободи испуњења те обавезе или је замени другом одговарајућом обавезом (чл. 545. ст. 1. тач. 1.);
2. опомене осуђеног који не извршава обавезе заштитног надзора или продужи трајање заштитног надзора у оквиру времена проверавања или раније обавезе замени другим (чл. 545. ст. 1. тач. 2.).

---

110 Илић Г., Мајић М., Бељански С., Трешњев А., *op.cit.*, стр. 1115

111 *Ibid.*, стр. 1116

С друге стране, судија ће пресудом усвојити захтев за опозивање условне осуде и изрећи казну која је утврђена у условној осуди због неиспуњења обавезе код класичне условне осуде или због неиспуњења обавезе код заштитног надзора (чл. 551. ЗКП). Дакле, у случају неиспуњења обавеза из заштитног надзора суд би могао да се определи и одмах за опозив условне осуде, а то ће бити заправо онда када дође до уверења да осуђени неће и не жели да испуњава обавезе одређене заштитним надзором, па се због тога сама сврха изрицања условне осуде са заштитним надзором не остварује.

Из до сада изложеног свакако произлази закључак да условна осуда са заштитним надзором је алтернативна кривична санкција која у доста сегмената није на детаљан и пажљив начин регулисана у нашем Кривичном закону, нити је такав приступ постојао приликом регулисања њеног спровођења у Закону о извршењу ванзаводских санкција и мера. Велики број претходно наведених нелогичности и непрецизности, па и пратећих правних празнина, доприноси томе да се она у пракси изриче заиста у занемарљиво малом броју случајева, иако би по природи ствари требало да буде водећа алтернатива казни лишења слободе, код које би судије имале велику могућност комбиновања различитих санкција и мера, те тиме у потпуности прилагођавања учиниоцу кривичног дела и захтевима специјалне превенције. Овако се остало на једном неделотворном моделу условне осуде коју ни постојећа Повереничка служба, с обзиром на своје широке, у неким случајевима неадекватне и непрецизне надлежности, не може на правилан начин да спроведе у живот, а због чега су највише судије када је у питању ова кривична санкција скептичне и још увек пре прибегавају изрицању класичне условне осуде.

Ради постизања веће ефикасности у примени условне осуде са заштитним надзором потребно је њено детаљније материјалноправно регулисање на начин који је указан, уз попуњавање постојећих правних празнина и пажљивијег регулисања прописа који регулишу њено извршење. Такође потребна је већа ангажованост судија приликом

изрицања и извршења ове алтернативне санкције, као и већа сарадња са надлежном повереничком канцеларијом, а како би се бар у погледу одређених лакших кривичних дела и одређених обавеза изашло из оквира класичне условне осуде и у пракси употребио у неком већем виду систем надзора и помоћи учиниоцу кривичног дела.

ДРУГИ ДЕО

1. Анализа судске праксе

Да би се суштински презентовала судска пракса у погледу примене алтернативних кривичних санкција, најбоље је прво приказати поједина решења из праксе судова која се тичу сада најчешће примењиване алтернативне кривичне санкције – казне затвора у просторијама у којима осуђени станује, затим приказати примере из судске праксе и дилеме у погледу казне рада у јавном интересу, а потом и спорна питања у пракси у погледу условне осуде са заштитним надзором и казне одузимања возачке дозволе. Алтернатива казни затвора којој је дат ранг алтернативне санкције по својим дејствима – поравнање учиниоца и оштећеног, није уопште заживела у пракси, па стога није пронађен ниједан пример који би био презентован.¹¹²

Казна затвора у просторијама у којима осуђени станује (кућни затвор) у судској пракси на подручју сва четири апелациона суда у Републици Србији изриче се код великог броја кривичних дела, сасвим различите природе. Тако је заступљен у великом броју случајева код саобраћајних деликата, затим код кривичних дела против имовине, али и код кривичних дела против привреде, против здравља људи, против службене дужности итд.¹¹³Разлог за овако широку примену кућног

---

112 У литератури се само помиње одлука Врховног суда Србије Кж.1 262/08 у којој је наведено да је довољно да је несумњиво утврђено да је постигнут споразум између учиниоца и оштећеног и да је учинилац своје обавезе из тог споразума испунио, па да се по овом основу учинилац ослободи од казне. Вид. Стојановић З. /2009/: Поједностављене форме поступања у кривичним стварима и алтернативне кривичне санкције, *op.cit.*, стр. 25

113 Видети статистичке извештаје Републичког завода за статистику за период 2015 – 2019. године у погледу ове врсте санкције где је видљив широк дијапазон различитих кривичних дела.

затвора јесте чињеница да се овај модалитет казне затвора може изрећи у ситуацији када суд учиниоцу кривичног дела изрекне казну затвора до једне године. Узимајући у обзир одредбу о ублажавању казне предвиђену чл. 57. ст. 1. тач. 3) КЗ где је прописано да се казна може ублажити до једне године затвора (а тиме се може и изрећи у кућним условима) ако је за кривично дело као најмања мера казне прописан затвор у трајању од три године, из тог произлази закључак да је заиста широк спектар кривичних дела за која се ова санкција потенцијално може изрећи (у тај круг спадају и нека веома тешка кривична дела попут основних облика кривичних дела убиство на мах, оружане побуне или трговине људима).

У судској пракси се, међутим, већ одавно изнео став да овај модалитет казне затвора не би требало изрицати уколико је у питању кривично дело теже природе и уколико је окривљени раније био осуђиван. Тако се у решењу Апелационог суда у Нишу Су IX бр.74/13 од 26.12.2013.године наводи да „имајући у виду тежину учињеног кривичног дела тешко дело против безбедности јавног саобраћаја из чл. 297. ст. 4. у вези чл. 289. ст. 3. у вези ст. 1. КЗ, са смртним исходом, као и ранију осуђиваност А.Д. за разноврсна кривична дела, правилно је в.ф. председника суда утврдио да у конкретном случају раније изречене кривичне санкције нису деловале на осуђеног у смислу преваспитавања, па се сходно томе сврха кажњавања прописана одредбом чл. 42. КЗ, не би могла остварити уколико би казна затвора била извршена на предложени начин, о чему побијано решење садржи јасне и довољне разлоге, због чега су супротни жалбени наводи браниоца оцењени као неосновани.“¹¹⁴

Дакле, по наведеној судској одлуци, ранија осуђиваност окривљеног, као и тежина кривичног дела, узимају се у обзир приликом одлучивања о предлогу за издржавање казне затвора забраном напуштања просторија у којима окривљени станује. Иначе, до доношења новог Закона о извршењу кривичних санкција и посебног Закона о извршењу ванзаводских санкција и мера 2014.године, постојала је могућност да председник суда накнадно

---

114 Крстић З. (ед.) /2014/: *Билтен судске праксе Вишег суда у Нишу*, број 32, Ниш, стр. 101

одлучи да се већ правноснажно изречена казна затвора до једне године издржава у кућним условима.¹¹⁵ Међутим, са доношењем наведених закона таква могућност више не постоји, али је изменама и допунама Закона о извршењу кривичних санкција из 2019. године додат члан 41а којим је поново уведена могућност да сада судија за извршење, након правноснажности пресуде којом је изречена казна затвора до једне године, одреди да се она извршава у просторијама у којима осуђени станује.

Тежина кривичног дела, јачина повреде заштићеног добра и бројности интезитет предузетих инкриминисаних радњи такође могу бити препрека изрицању казне затвора у кућним условима у конкретном случају. Тако према решењу Апелационог суда у Крагујевцу, Су бр.151/12 од 7.9.2012. године, за издржавање казне затвора у кућним условима, тј. за примену раније одредбе чл. 174 е ст. 5. Закона о извршењу кривичних санкција, није било довољно само постојање техничких услова за извршење казне затвора у трајању до једне године, већ и других околности везаних за само извршено кривично дело. Тако се у образложењу наведеног решења наводи: „Из списка предмета произлази да осуђени није раније осуђиван због кривичног дела, да је породичан човек, али остале чињенице и околности које се, пре свега, односе на његову упорност и истрајност приликом извршења предметног кривичног дела указују да се једино извршењем казне затвора у затворској установи сврха кажњавања може у потпуности постићи, без обзира на дужи временски период који је протекао од момента извршења кривичног дела. Наиме, ради се о лицу које је оглашено кривим због кривичног дела злоупотреба службеног положаја из чл. 359. ст. 3. у вези са ст. 1. КЗ у периоду од три године, те да је себи прибавио имовинску корист у износу преко два милиона динара. С тим у вези, основано се указује у жалби јавног тужиоца да суд није у довољној мери ценио тежину извршеног кривичног дела, јачину повреде заштићеног добра – службене дужности, као и бројност делатности

---

¹¹⁵ Ранији чл. 174е Закона о извршењу кривичних санкција („Службени гласник Републике Србије“, бр. 85/05, 72/09)

којима је извршено предметно кривично дело, а што свакако указује на упорност и истрајност осуђеног да наведено кривично дело изврши. Због наведеног уважена је жалба јавног тужиоца и преиначено решење првостепеног суда, тако да се одбија предлог осуђеног да казну затвора у трајању од једне године на коју је осуђен правноснажном пресудом вишег суда издржи без напуштања просторија у којима станује.“

Када је у питању ранија осуђиваност учиниоца кривичног дела, у појединим судским одлукама се изричито истиче да је то препрека за изрицање ове алтернативне кривичне санкције. Па се тако у решењу Вишег суда у Краљеву Су VIII 43/11-3 од 4.2.2011. године наводи да приликом доношења одлуке о томе да ли ће се осуда на казну затвора до једне године извршавати у просторијама у којима осуђени станује, суд мора водити рачуна о сврси кажњавања, односно да ли ће се, уколико би се осуђеном изашло у сусрет да се ова казна затвора изврши у просторијама у којима станује, према њему постићи сврха кажњавања да убудуће не чини кривична дела (специјална превенција), да ли ће се тиме утицати на друге да не чине кривична дела (генерална превенција) и најзад, да ли ће се оваквом одлуком постићи изражавање друштвене осуде за кривично дело за које је оглашен кривим, јачање морала и учвршћивање обавезе поштовања закона. Стога је ранија вишеструка осуђиваност окривљеног препорука за изрицање ове алтернативне санкције.¹¹⁶

---

116 У образложењу наведене одлуке се наводи да је „правноснажном пресудом Општинског суда у Краљеву К 451/06 од 24.7.2009.године В.Ђ. оглашен кривим због кривичног дела изнуда из чл. 214. ст. 1. КЗ и осуђен на казну затвора у трајању од осам месеци. Решењем в.ф. председника основног суда одбијена је молба осуђеног В. Ђ. да се ова казна затвора изврши на тај начин што не сме напуштати просторије у којима станује, јер, према мишљењу првостепеног суда, друштвена опасност кривичног дела изнуде и ранија осуђиваност осуђеног чине разлоге због којих је молба неоснована. Против овог решења благовремено је изјавио жалбу бранилац осуђеног, те је у жалби навео да се разлози за одбијање молбе наведени од стране првостепеног суда не могу прихватити, јер су већ цењени осуђеном приликом одмеравања казне за кривично дело које је извршио. Међутим, в.ф. председника Вишег суда у Краљеву је размотрио списе овог предмета са побијаним решењем, па је нашао да жалба браниоца осуђеног није основана. Наиме, чл. 45. ст. 5. КЗ дата је могућност суду да осуђеном којем је изречена казна затвора до једне године одреди да се ова казна изврши на тај начин што осуђени не сме напуштати просторије у којима станује, осим у законом прописаним случајевима. Међутим, ово није нека посебна казна затвора, односно казна лишења слободе (КЗ познаје само једну

Међутим, судска пракса у наведеном погледу уопште није уједначена, па се налазе бројни примери супротне праксе, односно изрицања казне затвора у просторијама у којима осуђени станује где се не води рачуна о ранијој осуђиваности учиниоца кривичног дела, чак и вишеструкој, као и у ситуацијама када природа извршеног кривичног дела и тежина његових последица би очигледно захтевале строжу санкцију. Тако у правноснажној пресуди Основног суда у Суботици 8К 464/15 од 21.12.2015.године окривљени је оглашен кривим за извршење три кривична дела превара из чл. 208. ст. 1. КЗ, те је за свако наведено кривично дело утврђена казна затвора у трајању од по пет месеци, па је изречена јединствена казна затвора у трајању од једне године која ће се извршавати у просторијама у којима осуђени станује (окривљени је вишеструки повратник, осуђиван за кривична дела тешке крађе, посредовање у вршењу проституције и тешко дело против безбедности јавног саобраћаја, са смртном последицом). Слична је и пресуда Основног суда у Пожеги К 23/2011 од 9.6.2011.године којом је окривљени оглашен кривим за извршење кривичног дела тешко дело против безбедности јавног саобраћаја из чл. 297. ст. 4. у вези чл. 289. ст. 3. у вези ст. 1. КЗ и осуђен је на казну затвора у трајању од шест месеци у просторијама у којима станује (при чему је извршењем овог кривичног дела дошло до наступања две тешке последице – смрти једног

врсту казне затвора која је нормирана у чл. 45.), већ је само у питању начин извршења казне затвора. Одредба чл. 45. ст. 5. КЗ је, дакле, одредба техничке природе, у суштини норма кривичног извршног права која прописује да се казна затвора у одређеним ситуацијама може извршити у просторијама у којима осуђени станује. Које су то ситуације, утврђује суд у сваком конкретном случају, руководећи се при том одредбом чл. 42. КЗ, која је начелна и односи се на све казне предвиђене закоником. У овом члану је наведено да је сврха кажњавања пре свега спречавање учиниоца да чини кривична дела и утицање на њега да убудуће не чини кривична дела, затим да утиче на друге да не чине кривична дела и најзад, изражавање друштвене осуде за кривично дело, јачање морала и учвршћивање обавезе поштовања закона. Осуђени В.Б. је раније осуђиван три пута. Осуда за коју му је изречена казна затвора, а чије се извршење тражи у просторијама у којима станује јесте, дакле, четврта осуда. Раније је осуђиван за недозвољено држање оружја и два пута за насилничко понашање, дакле, за кривична дела са елементима насиља. За ова кривична дела два пута му је изрицана условна осуда, а за последњу осуду ефективна казна затвора у трајању од четири месеца. Очигледно, у образложењу се наводи, ове раније изречене санкције које су се испољиле у упозорењу осуђеном уз претњу казне и у осуди на краћу ефективну казну затвора нису имале на њега ефекат, односно нису постигле сврху кажњавања.“

лица и тешког телесног повређивања другог, а поред тога утврђено је да је окривљени управљао возилом под дејством алкохола од 1,06 промила).

У погледу кућног затвора у судској пракси истичу се и друге дилеме. Тако када је у питању процесни институт споразум о признању кривичног дела, као један од обавезних елемената садржаја споразума у чл. 314. тач. 3) ЗКП је наведен споразум о врсти, мери или распону казне или друге кривичне санкције. У пракси се поставило питање у више наврата да ли то значи да се јавни тужилац и окривљени, у присуству браниоца, могу споразумети у погледу санкције само оквирно, одређујући распон казне, па тек онда суд треба да одмери конкретну казну у оквиру тог распона? С тим у вези, такође се поставило питање да ли је суд онда овлашћен, иако у споразуму није наведено, да одреди да казна затвора у погледу које су се споразумели буде у просторијама у којима осуђени станује, како то одређује чл. 45. ст. 5. КЗ или можда супротно да поступи, да казну затвора у кућним условима која је као таква наведена у споразуму, одреди да се издржава у казнено-поправном заводу? Врховни касациони суд је 2015.године усвојио правно схватање по којем казна затвора до једне године за коју је одређено да ће се извршити на начин из чл. 45. ст. 5. КЗ (тзв. кућни затвор), мора бити предвиђена у суду поднетом писаном споразуму странака о признању кривичних дела, а суд који одлучује о споразуму је овлашћен да је прихвати уколико је закљученим споразумом “предложена у складу са кривичним и другим законом” (чл. 317. ст. 1. тач. 4. ЗКП). Уколико ово није предвиђено поднетим споразумом о признању кривичног дела, суд који о њему одлучује није овлашћен да ту алтернативну кривичну санкцију одреди у пресуди којом прихвата споразум, ни по, макар и сагласном, усменом предлогу странака на рочишту из чл. 315. ЗКП, нити по сопственој оцени о испуњености услова.¹¹⁷

Везано за претходно наведено, оно што као несумњиво произлази

---

117 Правно схватање усвојено на седници Кривичног одељења Врховног касационог суда дана 28.9.2015.године, верификовано 9.11.2015. године. Вид. *Билтен Врховној касационој суда* бр. 1/2016, Београд, 2016., стр.237

из бројних примера у судској пракси јесте да се најчешће казна затвора у просторијама у којима осуђени станује изриче у случају признања кривичног дела од стране учиниоца у току главног претреса или, пак, када је у питању примена института споразума о признању кривичног дела. Стога врло често одлуке првостепених судова које садрже осуду на казну кућног затвора не прођу ни жалбени поступак, с обзиром да су плод било формалног, било неформалног договора странака у поступку. То је и разлог све шире примене ове алтернативне кривичне санкције, па и у ситуацијама где се поставља питање да ли се са њима уопште постиже сврха кажњавања из чл. 42. КЗ, јер када се таква врста санкције изрекне вишеструком повратнику и за кривично дело које се не може сврстати у ранг лакших кривичних дела, скоро је сасвим извесно да се тиме не постижу циљеви ни генералне, ни специјалне превенције, а нити таква судска одлука представља адекватну реакцију државног органа која треба да осуди предметно инкриминисано понашање и учврсти код грађана уверење о обавези поштовања закона и моралних норми.

Казна затвора у просторијама у којима осуђени станује може се примењивати са или без примене мера електронског надзора, па се у пракси поставило питање да ли је неопходно у самој пресуди прецизирати наведено или надлежна повереничка канцеларија приликом извршења ове санкције одређује и њен модалитет. Већински је заузет став од стране судова у нашој земљи да је неопходно да судска одлука садржи наведено прецизирање, будући да је таква обавеза и предвиђена чл. 20. ст. 4. Закона о извршењу ванзаводских санкција и мера. Тако се у пресуди Вишег суда у Чачку Кж. 165/16 од 7.7.2016. године наводи да када првостепени суд изреком пресуде окривљеног огласи кривим и осуди га на казну затвора у трајању од три месеца, коју ће издржавати у просторијама у којима станује, са назнаком “уз или без примене електронског надзора”, таква изрека пресуде је неразумљива и учињена је битна повреда одредаба кривичног поступка из чл. 438. ст. 1. тач. 11. ЗКП и повреда Кривичног

закона из чл. 439. ст. 1. тач. 3. ЗКП.¹¹⁸

Треба истаћи у погледу казне затвора у просторијама у којима осуђени станује да се у судској пракси поставило и питање да ли се у погледу ње могу примењивати одредбе о условном отпусту, будући да се у чл. 46. КЗ где је регулисан условни отпуст нигде не помиње изричито ова санкција, већ искључиво казна затвора. Судска пракса је у овом погледу изнела скоро јединствен став, а то је да суд може пустити на условни отпуст и лице које се налази на издржавању казне затвора у просторијама у којима станује.¹¹⁹

Када је у питању казна рада у јавном интересу, судска пракса је у погледу ове алтернативне кривичне санкције више јединствена да се изриче скоро по правилу у ситуацији када окривљени признаје извршење кривичног дела. Додатни разлог за ову скоро јединствену праксу јесте што је за изрицање казне рада у јавном интересу неопходан пристанак окривљеног, а то се најчешће дешава у ситуацији када било у потпуности, било делимично се саглашава са оптужбом. С друге стране, законско ограничење да се ова санкција изриче само за кривична дела запрећена казном затвора до три године, значајно је утицало на ужи круг кривичних

---

118 У образложењу поменуте пресуде је наведено: „Одредбом чл. 45. КЗ је предвиђено да се казна затвора, изречена у трајању до једне године, може извршити на тај начин што осуђени не сме напуштати просторије у којима станује, с тим што се мора имати у виду постојање техничких могућности за извршење ове казне. Одредба овог Кривичног законика уређује да се казна извршава у просторијама у којима осуђени станује и утврђени су критеријуми који се морају остварити да би се донела таква одлука. Наведена одредба закона упућује на Закон о извршењу ванзаводских санкција и мера, у коме је (чл. 20. ст. 4) предвиђено да је суд дужан, ако није назначено у пресуди да ли ће се казна извршавати са или без примене електронског надзора, да се без одлагања изјасни о начину извршења казне. У конкретној ситуацији суд је алтернативно одредио да се казна затвора у трајању од три месеца може издржавати у просторијама у којима осуђени станује, уз или без примене електронског надзора, а сходно цитираном члану био је у обавези да конкретизује начин на који ће осуђени издржавати казну затвора, због чега је изрека пресуде неразумљива.”

119 Вид. Решење Вишег суда у Београду – Посебног одељења Спк – По1. 4/13 и Куо – По1. 200/13 од 31.1.2014.године.Трешњев А. /2016/: *Збирка судских одлука из кривичноправне материје (300 одлука) – десети књиџа*, Београд, стр. 32

дела за која се ова санкција изриче, нарочито у поређењу са кућним затвором.¹²⁰

Приликом изрицања ове санкције, у појединим судским одлукама су изнети и ставови када је потребно и целисходно применити ову алтернативу казни затвора. Тако је у пресуди Окружног суда у Београду К 2402/05 од 17.1.2006. године изнет став да „када је окривљени оглашен кривим за кривично дело за које се може изрећи казна затвора до три године испуњени су услови за изрицање казне рада у јавном интересу, имајући у виду да окривљени раније није осуђиван, да је стар 23 године и да је признао извршење дела“.¹²¹

Међутим, у пракси бројни су примери, као и код кућног затвора, да се ова санкција изриче и лицима који су повратници, те како је најчешћа ситуација да они признају извршење кривичног дела и дају пристанак на ову санкцију, жалбени поступак изостаје. Пример за то је правноснажна пресуда Основног суда у Пожеги К 11/2015 од 20.8.2015. године, код које изостаје и образложење, на основу чл. 429. ст. 1. тач. 2) ЗКП, јер је окривљеној изречена казна рада у јавном интересу, а осуда је заснована на признању које испуњава претпоставке из чл. 88. ЗКП. Окривљена која

120 Према напред наведеним статистичким подацима, казна рада у јавном интересу највише се за све време њене примене изрицала за кривична дела против имовине (највише за кривично крађа) за кривична дела против безбедности јавног саобраћаја (и то искључиво за кривично дело угрожавање јавног саобраћаја) и за кривична дела против здравља људи (и то искључиво за кривична дела неовлашћено држање опојних дрога и неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога).

121 У образложењу наведене пресуде је истакнуто да је „окривљени оглашен кривим због извршења кривичног дела неовлашћено држање опојне дроге из чл. 246. ст. 3. КЗ и изречена му је казна рада у јавном интересу у трајању од 120 часова који ће бити обављен у временском трајању од два месеца. Приликом одлучивања о врсти и висини кривичне санкције коју треба применити према окривљеном суд је ценио све околности из чл. 54. КЗ које могу бити од утицаја, те је од олакшавајућих околности нашао ранију неосуђиваност окривљеног, да се ради о младом човеку, као и његово потпуно признање извршења кривичног дела. Отежавајућих околности није било. Ценећи ове околности, као и спремност окривљеног да обавља рад у јавном интересу, суд му је изрекао ову врсту казне, на основу чл. 52. ст. 1. КЗ, у уверењу да ће се са њом најбоље остварити општа сврха изрицања кривичних санкција из чл. 4. ст. 2. КЗ. Симић И., Трешњев А. /2008/: *Збирка судских одлука из кривичноправне материје (500 одлука) – осма књига*, Службени гласник, Београд, 2008., стр.36, као и Симић И./2007/: *Кривични законик: практична примена*, Службени гласник, Београд, стр. 72

је вишеструки повратник (раније два пута осуђивана условном осудом због кривичног дела тешка крађа из чл. 204. ст. 1. тач. 1. КЗ и једанпут условном осудом због кривичног дела насилничко понашање из чл. 344. ст. 1. КЗ) у наведеном поступку је признала извршење кривичног дела ометање овлашћеног службеног лица у обављању послова безбедности и одржавања јавног реда и мира из чл. 23. ст. 1. Закона о јавном реду и миру, па јој је изречена казна рада у јавном интересу.¹²²

У погледу казне рада у јавном интересу у пракси су се јавиле извесне дилеме које се тичу замене ове казне казном затвора, па је изнет став, посебно наведен у решењу Вишег суда у Ваљеву Кж. 118/14 од 26.11.2014. године, да када кривицом осуђеног није дошло до извршења изречене казне рада у јавном интересу, суд ће такву казну заменити казном затвора.¹²³Такође у судским одлукама су изнети и ставови у погледу замене новчане казне казном рада у јавном интересу, те је тако у решењу

122 Сличан пример је и пресуда Основног суда у Нишу 8К522/14 од 10.5.2016. године којој такође изостаје образложење, јер је окривљени признао извршење кривичног дела, а јавни тужилац и одбрана су се одмах по објављивању пресуде одрекли права жалбе. Предметном пресудом окривљени је оглашен кривим због извршења кривичног дела лака телесна повреда из чл. 122. ст. 2. у вези ст. 1. КЗ и осуђен је на казну рада у јавном интересу у трајању од 180 часова, која ће се обавити у року од 6 (шест) месеци. Иначе, окривљени је раније шест пута осуђиван због кривичног дела из чл. 93. ст. 1. КЗ РС, на новчану казну, због кривичног дела из чл. 54. ст. 1. КЗ РС на новчану казну, због кривичног дела из чл. 93. ст. 1. КЗ, на новчану казну, због кривичног дела из чл. 344. ст. 1. КЗ, на казну затвора у трајању од пет месеци, због кривичног дела из чл. 159. ст. 1. Закона о енергетици, на казну затвора у трајању од три месеца, због кривичног дела из чл. 275. ст. 2. КЗ, на казну затвора у трајању од три месеца.

123 У образложењу наведене одлуке се наводи да је по оцени тог суда „правилно првостепени суд ценио доказе садржане у списима предмета, који се првенствено односе на то да је поводом понашања окривљеног и његовог односа према извршењу казне рада у јавном интересу на коју је осуђен пресудом основног суда, Управа за извршење кривичних санкција – Одељење за третман и алтернативне санкције доставило ваљани извештај о току реализације изречене казне из ког јасно произлази да се окривљени оглушио о све договоре ради извршења казне рада у јавном интересу, налазећи непрестано нове разлоге за избегавање извршења ове казне, те да се на званично упућену писмену опомену није јавио надлежној установи ради започињања извршења предметне казне. С тим у вези првостепени суд је донео правилну одлуку, имајући у виду да је окривљени наведеном пресудом осуђен на казну рада у јавном интересу у трајању од 240 часова, те да наведену казну није извршио, наводе садржане у извештају о реализацији казне рада у јавном интересу, те предлог поступајућег судије, правилно налазећи да су се у конкретном случају стекли законом прописани услови из чл. 52. ст. 5. КЗ, да се казна рада у јавном интересу замени казном затвора у трајању од 30 дана.“

Апелационог суда у Београду Кж. 838/13 од 17.4.2013. године изнето да се „неплаћена новчана казна може, уместо казном затвора, заменити казном рада у јавном интересу тако што ће се за сваких започетих 1.000,00 динара новчане казне одредити осам часова рада у јавном интересу, с тим да рад у јавном интересу не може бити дужи од 360 часова.“¹²⁴С друге стране, у погледу појединих кривичних дела где је забрањена казна затвора преко три године затвора, изнет је у судској пракси став да се не може ни неплаћена новчана казна код ових дела заменити казном рада у јавном интересу. Тако је у решењу Вишег суда у Чачку Кж. 64/16 од 19.7.2016.године наведено да нема услова код неплаћене новчане казне због кривичног дела преваре из чл. 208. ст. 1. КЗ, да се та казна замени у казну рада у јавном интересу, јер је „у чл. 52. ст. 4. КЗ предвиђено да се рад у јавном интересу може изрећи за кривична дела за која је прописан затвор до три године или новчана казна, а у конкретној правној ствари окривљени је оглашен кривим због кривичног дела превара из чл. 208. ст. 1. КЗ за које је предвиђена казна затвора до пет година и новчана казна, па другостепени суд налази да је правилно првостепени суд нашао да

124 Истакнуто је у образложењу решења Апелационог суда у Београду да „испитујући побијано решење, апелациони суд као другостепени је, имајући у виду да је осуђени у својој жалби предложио и изразио спремност да обавља рад у јавном интересу, а што је третирано као његов пристанак на ову казну, сходно чл. 52. ст. 4. КЗ, те имајући при томе у виду да је одредбом чл. 51. ст. 4. КЗ прописано да се неплаћена новчана казна може, уместо казном затвора, заменити казном рада у јавном интересу тако што ће се за сваких започетих 1.000 динара новчане казне одредити осам часова рада у јавном интересу, с тим да рад у јавном интересу не може бити дужи од 360 часова, нашао да су у конкретном случају испуњени законом прописани услови за изрицање казне рада у јавном интересу и да је жалба осуђеног основана. Стога је Апелациони суд у Београду, уважавајући жалбу осуђеног, преиначио решење Основног суда у Шапцу Кв. 143/12 од 5.2.2013.године, и на основу одредбе чл. 51. ст. 4. КЗ осуђеном, коме је ожалбеним решењем неплаћени део новчане казне у износу од 25.000 динара на коју је осуђен правноснажном пресудом општинског суда замењен казном затвора у трајању од 25 дана, заменио казном рада у јавном интересу тако што је за сваких започетих 1.000,00 динара новчане казне одредио осам часова рада у јавном интересу. Апелациони суд је наведену одлуку донео имајући у виду врсту учињеног кривичног дела и забрањену казну, затим личност осуђеног, односно чињеницу да се у конкретном случају ради о раније неосуђиваном лицу, те оцу троје малолетне деце, као и имајући у виду изражену спремност и пристанак осуђеног да обавља рад у јавном интересу, а исто тако и чињеницу да изречена новчана казна није у потпуности могла бити плаћена због лошег материјалног стања осуђеног који је без запослења и сталних извора прихода, па је осуђени уплатио само новчани износ од 5.000 динара.“

није постојала законска могућност да се осуђеном одреди да се новчана казна замени у казну рада у јавном интересу, јер таква могућност једино постоји када је за одређено кривично дело прописан затвор до три године или новчана казна, а што у конкретној правној ствари није случај.“

Судска пракса у погледу условне осуде за заштитним надзором је веома оскудна, с обзиром да се наведена алтернативна кривична санкција, како и статистички извештаји Одељења за третман и извршење ванзаводских санкција потврђују, изриче у занемарљиво малом броју случајева. Према предметним подацима повереничких канцеларија у нашој земљи, у периоду од 2012. до 2015. године, највише се ова алтернативна санкција изрицала за кривична дела насиље у породици и недавање издржавања (11 пута), као и за кривично дело неовлашћено држање опојних дрога (10 пута). Баш у погледу кривичног дела насиље у породици, према једној пресуди Окружног суда у Београду Кж. 3062/06 од 21.11.2006. године, изнет је став да „када окривљени изврши кривично дело насиље у породици, може му се изрећи и заштитни надзор и то обавезно посећивање специјализованом брачном терапеуту при Институту за ментално здравље“.¹²⁵

Међу малобројним пресудама које се тичу ове алтернативне санкције, најчешћа садржина заштитног надзора везана је за обавезу уздржавања од употребе дроге или алкохолних пића, па тако у пресуди Основног суда у Пожеги К 350/16 од 21.2.2017.године окривљеном који је оглашен

---

125 У образложењу наведене пресуде Окружног суда у Београду је наведено да је „првостепеном пресудом двоје окривљених оглашено кривим да су једно према другом и то муж према жени и жена према мужу извршили по једно кривично дело насиље у породици из члана 194.КЗ РС. Првостепени суд је правилно, на основу налаза и мишљења судског вештака психијатра, утврдио да су брачни односи окривљених као супружника већ више деценија поремећени, да је њихова способност толеранције веома ниска, да се у конкретној ситуацији појављује и у улози насилника, и у улози жртве и да је неопходно обоје окривљених упутити брачном терапеуту при Институту за ментално здравље у Београду. На основу тога побијаном пресудом, на основу правилне примене чл.71., 72. , 73., 74., 75. и 76. КЗ, првостепени суд је окривљенима уз изречене условне осуде изрекао заштитни надзор и то обавезно посећивање специјализованом брачном терапеуту при Институту за ментално здравље у Београду и одредио да се изречене условне осуде могу опозвати уколико се окривљени не подвргну заштитном надзору.“ Симић И., Трешњев А. /2008/, *op.cit.*, стр.58

кривим за извршење кривичног дела насиље у породици из чл. 194. ст. 2. у вези ст. 1. КЗ и који до сада није осуђиван, изречена је условна осуда са утврђеном казном затвора у трајању од шест месеци и роком проверавања од једне године, те је стављен под заштитни надзор који се састоји у обавези окривљеног да се за време рока проверавања од једне године на свака два месеца јавља поверенику надлежном за извршење заштитног надзора и обавезује се на уздржавање од употребе алкохолних пића.¹²⁶ Слично је одређено и у правноснажној пресуди Основног суда у Суботици 12 К 507/16 од 29.8.2016. године,¹²⁷ којом је окривљени оглашен кривим због извршења кривичног дела насиље у породици из чл. 194. ст. 1. КЗ, па му је изречена условна осуда са утврђеном казном затвора у трајању од шест месеци и роком проверавања од две године, с тим што се окривљени ставља и под заштитни надзор за време рока проверавања, а који се састоји од обавезе уздржавања од употребе алкохолних пића и обавезу да се лечи у одговарајућој здравственој установи (амбулантно лечење уз психофармако терапију), као и уз обавезу измирења са оштећеним. Наведено је да ако окривљени не испуњава обавезе које му је суд одредио, суд га може опоменути, може раније обавезе заменити другим или опозвати условну осуду.

На крају се треба осврнути и на казну одузимање возачке дозволе. Она се од њеног законског регулисања примењивала у симболичном броју случајева и то у највећем броју случајева код кривичног дела угрожавање јавног саобраћаја из чл. 289. КЗ, јер код овог кривичног дела није обавезна примена мере безбедности забрана управљања моторним возилом. Дакле, ако суд процени да не постоји потреба да се изрекне предметна мера безбедности, суд се у наведеним, ретким случајевима опредељивао

---

126 У образложењу наведене пресуде је наведено да се суд определио за заштитни надзор, јер је окривљени кривично дело за које је оглашен кривим извршио у стању алкохолисаности, а према психијатријском вештачењу произлази да нема показатеља алкохолне зависности код окривљеног, нити зависности од других психоактивних супстанци, због чега би била потребна мера безбедности медицинског карактера, с обзиром да је употреба алкохола код окривљеног на нивоу злоупотребе.

127 Пресуда је без образложења, с обзиром да је заснована на признању окривљеног, па су примењене одредбе чл. 429. ст. 1. тач. 2) ЗКП.

за ову алтернативну кривичну санкцију и то у ситуацији када је извршен нехатни облик кривичног дела угрожавање јавног саобраћаја из чл. 289. ст. 3. КЗ, будући да је једино ту запрећена казна затвора до једне године или новчана казна, па је суд и у могућности да примени казну одузимање возачке дозволе (због законског ограничења за кривична дела до две године затвора). Управо у овом ограничењу треба видети један од разлога слабе примене ове алтернативне кривичне санкције у пракси.

2. Смернице за ширу примену алтернативних санкција у пракси

У недавно спроведеном истраживању међу судијама кривичних одељења основних судова у Републици Србији¹²⁸, апсолутна већина анкетираних судија је одговорила да су у пракси чешће изрицали условну осуду и новчану казну као замену за казну затвора, уместо предвиђених алтернативних кривичних санкција. Као кључне разлоге за недовољну примену алтернативних кривичних санкција у пракси су означили недовољну сарадњу са другим државним установама и институцијама, затим очекивање јавности да се на кривична дела реагује оштријим санкцијама, као и нејасноће у законском тексту и правне празнине у овој области.

Заоштравање казнене политике често се у јавности, од стране државних званичника, уз свесрдну помоћ медија, представља као једини могући одговор на криминалитет, те у таквој општој клими грађани у огромној већини сматрају да је најадекватнија реакција државе на извршење кривичног дела казна затвора. Од наведеног нису имуне ни судије које у таквој општој друштвеној клими не одступају од раније устаљене праксе изрицања практично три врсте санкција, и то: условне осуде за лакша кривична дела, казне затвора за тежа, као и новчане казне за знатно мањи број кривичних дела. Чак и последњих година симболично

---

128 Вид. Тешовић О./2018/: *Алтернативне кривичне санкције у кривичном праву Републике Србије*, докторска дисертација, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, стр. 308 – 333

повећање изрицања алтернативних кривичних санкција (и то пре свега најрепресивније међу њима – казне кућног затвора), не доприноси много измени општег става који је присутан у правосуђу, а то је да наведене санкције заправо нису „праве“ санкције, односно да се са њима не може постићи никаква сврха.

Осим тога, судијама је и лакше да изаберу стандардне санкције које се иначе у сличним случајевима изричу, настављајући тако установљену лошу праксу, него да изаберу неку од алтернативних кривичних санкција, јер то захтева да се направи „финија“ разлика између појединих учинилаца лакших кривичних дела, као и да се активно прати извршење изречене алтернативне санкције, а то увек додатно отежава рад суда.

Како променити наведену лошу праксу? Како приближити судијама, као и јавним тужиоцима и њиховим заменицима неопходност и рационалност примене описаних ванзаводских санкција?

Прво што носиоци правосудних функција треба са сигурношћу да знају јесу неспорне позитивне стране примене алтернативних кривичних санкција:

– *смањење затворске популације* и то у случајевима када су иначе изричу краткотрајне казне затвора до једне године. Наиме, већ дуже време у научној литератури се указује на постојање негативних ефеката превасходно краткотрајне казне затвора и то у виду њене неефикасности на плану ресоцијализације учиниоца и високе стопе поврата, као и штетних последица које има по личност осуђеног лица због изолације и додира са осталим осуђеним лицима. Такође се указује на чињеницу да је реч о скупој кривичној санкцији, уз присутну стигматизацију осуђеног лица, а и врло често се ради о лошим условима издржавања наведене казне, због пренатрпаности затворских установа. Све више се настоји у правној теорији, као и реформом законодавстава, да се пронађе адекватна замена за краткотрајну казну лишења слободе, па се решење најчешће тражи у алтернативним кривичним санкцијама.

– *смањење трошкова*, јер се применом алтернативних кривичних санкција штеди новац, с обзиром да је извршење ових ванзаводских санкција знатно јефтиније него извршење казне затвора. Посебно у условима константног пораста затворске популације у свету, па и код нас, а што изискује огромна новчана издвајања државе, решење у алтернативним санкцијама, чији су трошкови извршења знатно нижи,¹²⁹ показује се као рационално и нужно.

– *већа моћућности индивидуализације* санкције и њено боље прилагодњавање учиниоцу кривичног дела и околностима под којима је дело извршено, у поређењу са традиционалном казном затвора. Алтернативе казни затвора су по квалитету знатно флексибилније у примени и примарно теже остварењу рехабилитације учиниоца, те његовој интеграцији у друштво. Стога је приликом одабира врсте и мере кривичне санкције која замењује казну затвора, као и у комбинацији са неком другом алтернативом која би постигла у конкретном случају најбољи ефекат, неопходно да суд детаљније сазна податке о окривљеном и његову породичну и социјалну ситуацију, у чему би нарочито помогли извештаји из центара за социјални рад, као и извештаји које пробациони службеници (повереници) израђују на захтев тужилаштва или суда, а како би се лакше проценило која је санкција најделотворнија у конкретном случају.¹³⁰

– *хуманији, мање репресиван однос* према осуђеном лицу. То ипак не значи да алтернативне кривичне санкције нису у суштини репресивне мере, али је тај степен испаштања и одмазде према учиниоцу кривичног

---

129 Према прикупљеним подацима у различитим европским државама, трошкови извршења алтернатива казни затвора су знатно нижи од спровођења казне затвора, па тако, примера ради, у Естонији трошкови месечног надзора једног осуђеног износе 30 евра, а месечни боравак осуђеног у затвору око 300 евра, док у Румунији трошкови пробационих услуга по једном надзираном лицу су око 143 евра годишње, док по једном осуђеном који се налази у затвору износе 1.685 евра. Вид. Мрвић-Петровић Н. /2010/: *Алтернативне кривичне санкције и постојаци*, Београд стр. 158

130 Мрвић-Петровић Н. /2010/, *op.cit.*, стр. 155. Посебно су ради боље индивидуализације санкције значајни извештаји пробационих службеника (*pre-sentence report*) којима се дају стручне смернице суду, односно процењује се личност окривљеног и његова подобност да се према њему примене одређене алтернативне санкције.

дела знатно мањи него код казне лишења слободе која значи изолацију и депривацију осуђеног лица. Казна затвора као таква подразумева такав однос према осуђеном који у знатној мери њему наноси извесну патњу, па је због тога и ретрибутивна компонента код ове санкције значајније изражена. С друге стране, алтернативне кривичне санкције у мањој мери имају за циљ репресију, већ су пре свега усмерене на помоћ учиниоцу како би се након извршења те санкције лакше укључио у друштво. Дакле, акценат је на третману и рехабилитацији, а не на одмазди. Примена алтернативних кривичних санкција је знатно хуманија од казне лишења слободе, јер не доводи до изолације осуђеног лица и губитка породичних и социјалних контаката, нити губитка посла, већ, напротив, оне обезбеђују подршку породице, а у појединим случајевима чак могу водити и до стицања запослења или обуке за одређено занимање.

– *шире учешће друштвене заједнице* приликом њихове реализације. Наиме, за разлику од казне лишења слободе која се реализује у затвореној, изолованој установи, у извршењу већине алтернативних кривичних санкције активно учествује не само осуђени и служба која је надлежна за спровођење надзора над извршењем санкције, већ и различити делови друштва, попут невладиних организација, добротворних удружења и волонтера чија је улога да помажу у надзору над извршавањем алтернативних санкција. Оно што је битно код алтернативних кривичних санкција јесте да грађанство активно учествује у програмима помоћи и подршке према осуђеном лицу, кроз различите форме деловања грађанских удружења, те се на тај начин учинилац кривичног дела не осећа ни одбаченим од друштва, нити осећа у тој мери, као приликом извршења казне затвора, стигматизацију због учињеног дела.

Након упознавања са бенефитима изрицања и примене алтернативних санкција у пракси, оно што би такође требало да носиоци правосудних функција имају у виду јесте чињеница да, без обзира на указане нејасноће у законским одредбама које регулишу поједине алтернативне кривичне санкције, па и постојеће правне празнине у овој области, то ипак није

апсолутна препрека за већу примену ванзаводских санкција у пракси. Већу препреку свакако представља пасивност и претежно изражена неспремност судија и јавних тужилаца и њихових заменика да активно учествују у реализацији алтернативних санкција.

Како би се превазишле одређене нормативне нејасноће и евентуално административне препреке, потребна је већа и непосреднија сарадња између судова и јавних тужилаштава, са једне и Повереничке службе, са друге стране. Та комуникација би свакако требало да се одвија преваходно на локалном нивоу и у ту сврху итекако су значајни периодични састанци на нивоу судова између поменутих актера који су кључни у примени алтернативних санкција. Циљ тих контаката је стварање делотворног правосудног ланца усмереног ка већој примени алтернативних санкција у пракси, те усаглашавање начина на који ће се то постићи у наведеној локалној средини.

Могуће је, рецимо, током кривичног поступка установити праксу достављања извештаја од стране повереника о личности окривљеног и о његовој породичној и социјалној ситуацији, слично као што већ постоји са надлежним центрима за социјални рад, са проценом да ли би се у конкретном случају могла применити одређена алтернативна санкција. Тиме би се, без обзира на непостојање конкретне законске норме која прописује ту обавезу повереника, могла установити пракса по узору на бројна напредна упоредноправна решења где је пробациона служба у обавези да достави детаљан извештај о окривљеном (*pre-sentence report*) и на основу кога јавни тужилац предлаже, а суд доноси одлуку о кривичној санкцији.

Нема никакве препреке да се таква пракса на локалном нивоу код нас не установи, с обзиром да не постоји законска норма која би такву праксу забрањивала, а наведено је у складу са међународним правним актима из ове области – Токијским правилима Уједињених нација и Европским правилима Савета Европе које је наша држава ратификовала. Заправо

започињање овакве праксе би био увод и препорука за нормативне измене и допуне кривичноправних одредби у овом погледу (а и уопште у овој области како је указано код сваке алтернативне санкције у првом делу приручника), као што је уосталом и била пракса у свим развијеним пробационим системима. Наиме, прво су судије у сарадњи са пробационим службеницима уводили различите видове и комбинације ванзаводских санкција и мера у реалност, а тек потом су, на основу такве правосудне праксе, настајала конкретна законска решења.¹³¹

Оно што свакако треба имати у виду као сугестију јесте да би се могао на локалном нивоу организовати и стручни тим за надзор над извршењем алтернативних санкција на том подручју сачињен од представника из суда, јавног тужилаштва и повереничке канцеларије, те би се на периодичним састанцима разматрали текући проблеми приликом извршења појединих ванзаводских санкција, изналазила конкретна решења и износили предлози за унапређење рада у овој области.

Дакле, закључак је да је неопходна непосреднија и ефикаснија комуникација између суда, јавног тужилаштва и надлежне повереничке службе и то све у циљу да се установи један правосудни ланац који би готово свакодневно решавао текуће проблеме у извршењу алтернативних санкција и мера. У њихов рад би свакако требало, зависно од питања које треба решавати, укључивати и представнике локалних власти и њихове службе, затим надлежне центре за социјални рад, као и организације грађанског друштва које би итекако могле да дају значајан допринос у промоцији ванзаводског санкционисања у јавности.

Таква узајамна, богата и квалитетна сарадња између различитих институција и организација, превасходно на локалном нивоу, свакако би имала за резултат већу и ефикаснију примену алтернативних кривичних санкција у нашој правосудној реалности.

---

131 Вид. Тешовић О./2018/, *op.cit.*, стр. 53-55

ТРЕЋИ ДЕО

ПРИЛОЗИ

Обрасци судских одлука – осуђујућих пресуда са алтернативним санкцијама

А) Казна затвора у просторијама у којима осуђени станује – „кућни затвор“

Део изреке пресуде у погледу санкције:

Па их суд за извршено кривично дело, применом члана 1., 4. став 2., 42., 45. и 54. Кривичног законика,

О С У Ђ У Ј Е

На **казне затвора** и то окривљеног А.К. у трајању од 10 (десет) месеци, окривљеног Д.П. трајању од 6 (шест) месеци и окривљеног А.Д. у трајању од 8 (осам) месеци.

Истовремено се одређује да ће се ове казне затвора према окривљенима извршити на тај начин што **окривљени не смеју напуштати просторије у којима станују**, и то окривљени А.К. у Пожаревцу, Улица Петра Петровића број 1, окривљени Д.П. у Јагодини, Улица Јанка Јанковића број 2 и окривљени А.Д. у Младеновцу, Улица Милана Милановића број 3.

Извршење казне кућног затвора спроводиће се **са применом мере електронског надзора.**

Ако окривљени самовољно напусте просторије у којима станују једном у трајању преко шест часова или два пута у трајању до шест часова, суд ће одредити да остатак казне затвора издржавају у заводу за извршење казне затвора.

Део образложења пресуде у погледу санкције:

У образложењу пресуде, на основу члана 45. став 3. Кривичног законика, суд је дужан да наведе које су то околности које се односе на личност учиниоца, његов ранији живот, његово држање после учињеног дела, степен кривице и друге околности под којима је дело учинио, а које су биле одлучујуће за одабир казне кућног затвора, те да се посебно осврне на чињеницу да се, с обзиром на постојање тих посебних околности, може очекивати да ће се и осудом на казну затвора у просторијама у којима осуђени станује остварити сврха кажњавања.

Овде би суд требало да буде посебно опрезан и да не дозволи употребу овог модалитета казне затвора у случајевима када су у питању тешка кривична дела или кривична дела са тешким последицима, а са више отежавајућих околности на страни окривљеног или када се ради о повратницима, без обзира на испуњеност формалноправног услова који се тиче изречене казне затвора у трајању до једне године.

Б) Казна рада у јавном интересу

Део изреке пресуде у погледу санкције:

Па је суд за извршено кривично дело, применом члана 1., 4. став 2., 42., 43., 44., 52. и 54. Кривичног законика,

О С У Ђ У Ј Е

На казну рада у јавном интересу у трајању од 360 (три стотине шездесет) часова коју ће окривљена обавити за време од 6 (шест) месеци.

Ако окривљена не обави део или све часове изречене казне рада у јавном интересу, суд ће ову казну заменити казном затвора тако што ће за сваких **започетих 8 (осам) часова** рада у јавном интересу одредити **један дан затвора**.

Уколико окривљена испуни све своје обавезе везане за рад у јавном интересу, суд јој може дужину изреченог рада у јавном интересу **умањити за једну четвртину**.

Део образложења пресуде у појединачној санкцији:

У образложењу пресуде суд је дужан, на основу члана 52. став 1. Кривичног законика, да образложи да је окривљени осуђен због извршења кривичног дела за које се према наведеној одредби може изрећи казна рада у јавном интересу, а то су кривична дела за која је прописан затвор до три године или новчана казна.

Поред наведеног, суд је дужан да посебно у образложењу изнесе разлоге који су били одлучујући да се определи за рад у јавном интересу, имајући у виду сврху кажњавања, те узимајући у обзир врсту учињеног кривичног дела, личност учиниоца, као и његову спремност да обавља рад у јавном интересу.

Неопходан је пристанак окривљеног за изрицање ове алтернативне санкције, те у образложењу треба да стоји констатација када је изјава о пристанку дата. Дужност је суда да, пре него што закључи главни претрес, упозна окривљеног са могућношћу изрицања ове санкције и да му објасни њену садржину и начин извршења, те да након тога окривљени да изјаву. Уобичајено је да се та изјава даје након окончаног доказног поступка, у завршној речи, пре закључења главног претреса.

В) Казна одузимање возачке дозволе

Део изреке пресуде у погледу санкције:

Па га суд за извршено кривично дело, применом члана 1., 4. став 2., 42., 43., 44., 53. и 54. Кривичног законика,

О С У Ђ У Ј Е

На казну одузимање возачке дозволе у трајању од **2 (две) године**.

Ако окривљени управља моторним возилом за време док траје казна одузимања возачке дозволе, суд ће казну одузимања возачке дозволе заменити казном затвора тако што ће се за **једну годину** одузимања возачке дозволе одредити **један месец затвора**.

Део образложења пресуде у погледу санкције:

У образложењу пресуде суд је дужан, на основу члана 53. став 1. и 3. Кривичног законика, да образложи да је окривљени осуђен због извршења кривичног дела за које се према наведеним одредбама може изрећи казна одузимање возачке дозволе, а то су кривична дела у вези са чијим извршењем или припремањем је коришћено моторно возило и за која је прописан затвор до две године или новчана казна.

Дакле, посебно се у образложењу пресуде треба осврнути на природу самог кривичног дела где је објекат моторно возило које је коришћено за припремање или извршење кривичног дела. Такође је неопходно у образложењу објаснити начин замене наведене казне казном затвора у случају да окривљени управља моторним возилом за време док траје казна одузимања возачке дозволе.

Г) Поравнање учиниоца и оштећеног

Део изреке пресуде у поједу санкције:

Па га суд за извршено кривично дело, применом члана 1., 4. став 2., 42. и 59. Кривичног законика,

ОСЛОБАЂА ОД КАЗНЕ

Део образложења пресуде у поједу санкције:

Дакле, у питању је осуђујућа пресуда и поравнање учиниоца и оштећеног представља заправо основ за ослобођење од казне. У образложењу пресуде који се тиче санкције суд треба да наведе да су у конкретном случају испуњени услови предвиђени чланом 59. Кривичног законика, а то је да се ради о кривичном делу за које је прописан затвор до три године или новчана казна и да је дошло до споразума окривљеног са оштећеним чију садржину детаљно навести, те да је окривљени у целости испунио све своје обавезе из закљученог споразума и у потпуности обештетио оштећеног.

Д) Условна осуда са заштитним надзором

Део изреке пресуде у поједу санкције:

Па му суд за извршено кривично дело, применом члана 1., 4. став 2., 42., 45., 54., 64. – 66., 71.- 76. Кривичног законика, изриче

УСЛОВНУ ОСУДУ

са заштитним надзором

тако што окривљеном **утврђује казну затвора** у трајању од **6 (шест) месеци** и истовремено одређује да се казна неће извршити ако окривљени у року од **2 (две) године** од дана правноснажности пресуде не учини ново кривично дело.

Истовремено окривљени се **ставља под заштитни надзор** за време рока проверавања од 2 (две) године, те је дужан да се **јавља органу надлежном за извршење заштитног надзора** у роковима које тај орган одреди и да се **уздржава од употребе дроге**.

Ако окривљени не буде испуњавао обавезе које му је суд одредио, суд га може опоменути, или може раније обавезе заменити другим, или продужити трајање заштитног надзора у оквиру времена проверавања, или опозвати условну осуду.

Део образложења пресуде у поједи случајевима санкције:

У делу образложења који се односи на санкцију, суд је дужан да, прво, изнесе разлоге који су били одлучујући за одабир условне осуде, односно, полазећи од сврхе условне осуде одређене чланом 64. Кривичног законика, да наведе које су то околности које је суд имао у виду када је одлучио да се према учиниоцу лакшег кривичног дела не примени казна, јер се може очекивати да ће упозорење уз претњу казне довољно утицати на окривљеног да више не врши кривична дела.

Потом је неопходно да се детаљно наведу разлози зашто се суд у конкретном случају определио за заштитни надзор, односно, полазећи од члана 72. Кривичног законика, да образложи зашто се, с обзиром на личност окривљеног, његов ранији живот, држање после извршеног кривичног дела, а нарочито његов однос према жртви кривичног дела и околности извршења дела, може очекивати да ће се заштитним надзором потпуније остварити сврха условне осуде.

Неопходно је изнети и разлоге за сваку од одређених обавеза окривљеног у оквиру заштитног надзора, које су околности утицале на одабир управо тих обавеза из члана 73. Кривичног законика, зашто је предвиђено толико њихово трајање и какав је њихов очекивани ефекат у погледу рехабилитације окривљеног.

Такође је потребно окривљеног упозорити на последице неиспуњавања обавеза из заштитног надзора, предвиђене чланом 76. Кривичног законика.

ЛИТЕРАТУРА

1. Ball R.A., Lilly J.R. /1986/: A Theoretical Examination of Home Incarceration, in: *Federal Probation*, vol. L, number 1, стр.17-24
2. *Билтен Врховној касационој суда* бр. 1/2016, Београд, 2016.
3. Делић Н. /2005/: Поравнање учиниоца и оштећеног као основ за ослобођење од казне, у: *Казнено законодавство: иројресивна или рејресивна решења*, Радовановић Д. (ед.), Институт за криминолошка и социолошка истраживања, Београд, стр. 289-303
4. Ђорђевић Ђ. /2015/: Казна кућног затвора као алтернативна кривична санкција у: *Сујројсјављање савременим облицима криминалијетета – анализа сјања, евројски сјандарди и мере за унајређење*, Том 1, зборник радова, Криминалистичко полицијска академија, Београд, стр. 101-111
5. Ђорђевић Ђ. /2008/: Казна одузимања возачке дозволе, *Наука, безбедност, полицја*, вол. 13, бр.1, Београд, стр. 3-13
6. Ђорђевић Ђ. /2012/: Кућно затварање – нов модалитет извршења казне затвора, *Казнена реакција у Србији*, II део, тематска монографија, Београд, стр. 119 – 130
7. Игњатовић Ђ. /2014/: Извршно кривично законодавство и казнена политика, у: *Ојшјужење и друји кривичнојравни инсјрументи и државне реакције на криминалијетет*, Српско удружење за кривичноправну теорију и праксу, стр. 40-64
8. Игњатовић Ђ. /2010/: Критичка анализа стања и тенденција у кривичном извршном праву Србије, *Crimen*, бр. 2, стр. 168 – 201

9. Игњатовић Ђ. /2013/: Нормативно уређење извршења ванзаводских санкција у Србији, *Crimen*, бр. 2, стр. 144- 175
10. Игњатовић Ђ. /2010/: *Право извршења кривичних санкција*, четврто измењено и допуњено издање, Београд
11. Илић З. /2010/: Заштитни надзор условно осуђених лица – алтернатива која обећава, у: *Превенција и шрешман поремећаја понашања*, стр. 217-238
12. Илић Г., Мајић М., Бељански С., Трешњев А. /2013/: *Коментар Закона о кривичном постојуку*, Службени гласник, Београд
13. Илић З., Маљковић М. /2015/: Повереничка служба и заштитни надзор условно осуђених лица у Србији – стање, дилеме и изазови, у: *Сувојшћавање савременим облицима криминалишета – анализа стања, евројски стандарди и мере за унапређење*, Том 1, зборник радова, Криминалистичко полицијска академија, Београд, стр. 123-135
14. Јовичић Ј. /2008/: Рад у јавном интересу и одузимање возачке дозволе, *Развој правној система Србије и хармонизација са правом ЕУ*, – Прилози пројекту 2007. -, Табароши С. (ед.), Београд, стр. 278 – 284
15. Крстић З. (ед.) /2014/: *Билтен судске праксе Вишеј суда у Нишу*, број 32, Ниш
16. Лазаревић Д. /1974/: *Крайкојрајне казне затвора*, Институт за криминолошка и социолошка истраживања, Београд
17. Лазаревић Ј. /2009/: Алтернативне кривичне санкције, *Билтен судске праксе, Врховни суд Србије*, бр. 3/2009, стр. 135 – 140
18. Лазаревић Ј. /2009/: Рад у јавном интересу, у: *Поједношћаване форме постојања у кривичним стварима и алтернативне*

- кривичне санкције*, Златибор-Београд, стр. 213-216
19. Лазаревић Љ. /2011/: *Коментар Кривичној законика*, друго измењено и допуњено издање, Београд
  20. Мрвић-Петровић Н. /2010/: *Алтернативне кривичне санкције и поступци*, Београд
  21. Мрвић-Петровић Н. /2006/: *Алтернативне санкције и ново законодавство Републике Србије*, *Темида*, Београд, вол. 9, бр.1, стр. 55-59
  22. Перовић З. /2009/: *Поравнање жртве и учиниоца кривичног дела*, у: *Поједностављене форме поступања у кривичним стварима и алтернативне кривичне санкције*, Златибор-Београд, стр. 217-228
  23. Петровић В. /2011/: *Извршење казне затвора без напуштања просторија у којима осуђени станује („кућни затвор“)*, *Билтен Врховној касационој суда*, бр. 2/2011, стр. 115 – 126
  24. Platek М. /2005/: *Правни аспект медијације у кривичним стварима у којима учествују пунолетна лица*, у: *Алтернативне затворским казнама*, Фонд за отворено друштво, Београд, стр.165-169
  25. Симић И., Трешњев А. /2008/: *Збирка судских одлука из кривичноправне материје (500 одлука) – осма књига*, Службени гласник, Београд
  26. Симић И./2007/: *Кривични законик: практична примена*, Службени гласник, Београд
  27. Симовић-Хибер И. /2009/: *Нова схватања о положају жртве у кривичноправној теорији и процесном праву и алтернативне кривичне санкције (или мере)*, у: *Поједностављене форме поступања у кривичним стварима и алтернативне кривичне санкције*, Златибор-Београд, стр. 235-253

28. Стојановић З. /2017/: *Коментар Кривичној законика, шесто измењено и допуњено издање*, Београд
29. Стојановић З. /2014/: *Кривично право – општи део*, двадесет прво издање, Београд
30. Стојановић З. /2009/: *Поједностављене форме поступања у кривичним стварима и алтернативне кривичне санкције*, у: *Поједностављене форме поступања у кривичним стварима и алтернативне кривичне санкције*, Златибор -Београд, стр. 11-29
31. Стојановић З. /2015/: *Систем казни у кривичном праву Србије и потреба његовог даљег усавршавања, Казнена реакција у Србији, V део*, тематска монографија, Игњатовић Ђ. (ед.), Београд, стр. 1-24
32. Стојановић З. /1979/: *Условна осуда са заштитним надзором са аспекта предстојеће примене*, *Правни животи*, бр. 10, стр. 17-33
33. Тешовић О. /2018/: *Алтернативне кривичне санкције у кривичном праву Републике Србије*, докторска дисертација, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд
34. Томић М. /2009/: *Казна одузимања возачке дозволе*, у: *Поједностављене форме поступања у кривичним стварима и алтернативне кривичне санкције*, Златибор-Београд, стр. 229-234
35. Трешњев А. /2016/: *Збирка судских одлука из кривичноправне материје (300 одлука) – десети књига*, Београд
36. Ђоровић Е. /2011/: *Поравнање између учиниоца кривичног дела и оштећеног према Кривичном законик у Србије*, *Темуга*, бр. 1, стр 37-48
37. Шкулић М. /2009/: *Алтернативне кривичне санкције – појам, могућности и перспективе*, у: *Поједностављене форме поступања*

у кривичним с̄варима и ал̄тернативне кривичне санкције,
Златибор-Београд, стр. 30-57

38. Шкулић М. /2007/: Alternative sanctions, some other measures and probations in the criminal law system of Republic of Serbia, *С̄тање криминалист̄ета у Србији и љравна средс̄тва реа̄овања*, Београд, стр. 198-212
39. Шкулић М. /2011/: *Малолет̄ничко кривично љраво*, Београд

О АУТОРУ

Др Олга Д. Тешовић је ВФ председника Основног суда у Пожеги и судија у кривичном одељењу наведеног суда.

Докторирала је на Правном факултету Универзитета у Београду 2018. године, одбраном докторске дисертације на тему „Алтернативне кривичне санкције у кривичном праву Републике Србије.“

Објавила је више научних и стручних радова из кривичноправне области, од којих издвајамо:

- „Дело малог значаја и начело опортунитета кривичног гоњења – потреба њиховог истовременог заједничког регулисања“, *Crimen*, Београд, бр. 1/2014, стр. 89 – 102;
- „Продужено кривично дело“, билтен правника – практичара *Колеџа*, Суботица, бр. 2/2017, стр. 6-9;
- „Алтернативне кривичне санкције у правима нордијских држава“, *Сџрани љравни животи*, бр. 2/2018, стр. 185-202.

Предавач је на Правосудној академији из области алтернативних санкција.

CIP - Каталогизација у публикацији

Народна библиотека Србије

ISBN 978-86-900091-2-1

COBISS.SR.ID